

Πατριαρχική Απόδειξη για τό Ἅγιο Πάσχα

† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

Ἐλέω Θεοῦ

Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως – Νέας Ρώμης
καί Οἰκουμενικός Πατριάρχης
παντί τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας
χάριν, εἰρήνην καί ἔλεος
παρά τοῦ ἐνδόξως Ἀναστάντος Σωτῆρος Χριστοῦ.

Ἀδελφοί καί τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά καί περιπόθητα,

«Ἴδού, ὁ χειμῶν παρήλθεν»¹, «ἀνέτειλε τό ἔαρ» τῆς σωτηρίας, «τά ἄνθη ὤφθη ἐν τῇ γῆ, φωνή τῆς τρυγόνος ἠκούσθη, ... αἱ ἄμπελοι κυπρίζουσιν, ἔδωκαν ὀσμὴν»². Πάσχα ἱερὸν, ἅγιον, μέγα ἀνέτειλε καί θάλπει, φωτίζει καί λαμπρύνει τόν κόσμον. «Νῦν πάντα πεπλήρωται φῶτός, οὐρανός τε καί γῆ καί τά καταχθόνια»³:

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Ὁ Θεός, ὁ Ἀπαθής, ὁ Ἀθάνατος, ὁ ὠραῖος Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Κύριος ἡμῶν καί Πρωτότοκος Ἀδελφός καί Φίλος Ἰησοῦς Χριστός, «ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας», τήν τρίτην ἡμέραν ἀφ' οὗ ἀπό τοῦ ὕψους τοῦ Σταυροῦ ἐξεφώνησε τό «Τετέλεστα!»⁴. Ὁ «ἄδης κάτωθεν ἐπικράνη συναντήσας»⁵ Αὐτόν, διότι ὄχι μόνον κατήργησε τό κράτος του καί ἐκένωσε θεοπρεπῶς τά σκοτεινά ταμεῖα του, χαρίζων ζωὴν εἰς τοὺς τότε εὐρισκομένους εἰς τά μνήματα, ἀλλά καί διότι χαρίζει ζωὴν ἀτέρμονα καί βεβαίαν ἀνάστασιν εἰς ὅλους ὅσοι μετὰ ταῦτα, μέχρι καί τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, θά πιστεύσουν εἰς Αὐτόν, θά ζήσουν ἐν Αὐτῷ καί θά κρατήσουν μέχρι τέλους τήν εἰς Αὐτόν ὁμολογίαν καί πίστιν. Ὁ Χριστός, «δικαιосύνη ἐξωσμένος τήν ὄσφυν Αὐτοῦ καί ἀληθεία εἰλημένος τὰς πλευράς»⁶, ἠγέρθη ἐκ τοῦ Τάφου, «παγγενῆ τόν Ἀδάμ ἀναστήσας ὡς φιλόανθρωπος»⁷.

Ἴδού, λοιπόν, ἀδελφοί ἀγαπητοί καί τέκνα περιπόθητα, τό κεφάλαιον τῆς μεγάλης ἐορτῆς ἡμῶν καί τό κλίμα τῆς ἀνοιξέως, τήν ὁποίαν ἐν ἔαρι καιροῦ εὐαγγελίζεται ἡ Ἐκκλησία εἰς τήν Οἰκουμένην. Ὁ βαρὺς χειμῶν τοῦ θανάτου ἀποτελεῖ παρελθόν! Ἡ παγερὰ τυραννία τοῦ διαβόλου ἐνίκηθη κατά κράτος. Τό φοβερόν βασίλειον τοῦ σκότους

καί τῆς ἀπωλείας διελύθη. «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο»⁸. Εἶδομεν τόν Ἰησοῦν ἐθελουσίως, ἐξ ἄκρας ἀγάπης, πάσχοντα ἐπὶ Σταυροῦ καί θνήσκοντα καί θαπτόμενον δι' ἡμᾶς καί διὰ τήν σωτηρίαν ἡμῶν. Τόν προσεκυνήσαμεν ἤδη Ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν καί, μαζί μέ τούς Ἀποστόλους καί τάς Μυροφόρας, ἤκούσαμεν ἀπό τό ἅγιον στόμα Του τό «Εἰρήνη ὑμῖν!»⁹ καί τό «Χαίρετε!»¹⁰, καί ἐχάρη ἡ καρδιά μας. Καί «τήν χαράν ἡμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ἡμῶν»¹¹, διότι πλέον καί ὁ ἰδικός μας, ὁ προσωπικός ἐνός ἐκάστου, θάνατος, δυνάμει ἔχει καταργηθῆ. Ἀφ' οὗ καί ἐφ' ὅσον καί ἡμεῖς ἐσταυρώσαμεν τό ἐν ἡμῖν σαρκικόν φρόνημα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου «σύν τοῖς παθήμασι καί ταῖς ἐπιθυμίαις»¹², καί «ἀπεθάνομεν σύν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καί [θά] συζήσωμεν»¹³ μαζί Του. Ἀφ' οὗ «συνετάφημεν» μετά τοῦ Χριστοῦ «διὰ τοῦ βαπτίσματος»¹⁴, θά γίνωμεν «σύμφυτοι», δηλ. μέτοχοι καί τῆς Ἀναστάσεώς Του¹⁵. Τήν ἀλήθειαν αὐτήν διασαλπίζει ρητορικώτατα ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγων: «Χθές συνεσταυρούμην Χριστῷ σήμερον συνδοξάζομαι. Χθές συνενεχρούμην, συζωοποιουῖμαι σήμερον. Χθές συνεθαρπτόμην, σήμερον συνεγείρομαι»¹⁶. Τό αἰώνιον πρόβλημά μας, κατά ταῦτα, τό ἔλυσεν ἅπαξ διὰ παντός ὁ Ἀναστάς Κύριος. Ἡ ἀγωνία μας ἔλαβε τέλος. «Ἄνεστη Χριστός, καί ζωὴ πολιτεύεται»¹⁷. Εἰς τό ἐξῆς, ἡ Ζωὴ καί ἡ Ἀνάστασις ἡμῶν δέν εἶναι ζητούμενον, δέν εἶναι ὄνειρον, δέν εἶναι οὐτοπία, ἀλλ' εἶναι ἀπτή καί ψηλαφητὴ πραγματικότης. Πραγματικότης, ἡ ὁποία ἔχει συγκεκριμένον πρόσωπον καί ὄνομα: «τό ὑπὲρ πᾶν ὄνομα» Ἰησοῦς Χριστός, ἐνώπιον τοῦ Ὁποίου «πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καί ἐπιγείων καί καταχθονίων»¹⁸ καί κάθε γλῶσσα θά ὁμολογήσῃ ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ μόνος Ζωοδότης καί Κύριος, ὅστις ζῆ καί βασιλεύει εἰς τούς αἰῶνας, μοιραζόμενος ἐθελαγάθως τήν Βασιλείαν Του, τήν δόξαν Του καί τήν κληρονομίαν τοῦ Πατρός Του, μέ ὅλους τούς κοινωνούς τοῦ Σταυροῦ, τοῦ θανάτου καί τῆς Ἀναστάσεώς Του, ὡς «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς»¹⁹.

Αὐτοῦ δεόμεθα ἐκτενῶς, ἀπό τῆς μαρτυρικῆς ἡμῶν Πατριαρχικῆς καί Οἰκουμενικῆς καθέδρας, ὅπως χαρίζῃ εἰρήνην εἰς τόν κόσμον, φωτισμόν ἀληθείας καί δικαιοσύνης εἰς τάς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ὑπομονήν καί στηριγμόν εἰς κάθε δοκιμαζόμενον, γεῦσιν σωτηρίας καί ζωῆς αἰωνίου εἰς πάντας τούς πιστούς.

Αὐτῷ, τῷ Νικητῇ τοῦ θανάτου καί ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς, ἡ δόξα, τό κράτος, ἡ τιμὴ καί ἡ προσκύνησις, σύν τῷ Πατρὶ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἅγιον Πάσχα 2008.

†Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

διάπυρος πρὸς Χριστόν Ἀναστάντα

εὐχέτης πάντων ὁμῶν.

1. Ἰ. Ἀσμ. Ἀσμ. 2, 11. • 2. Ἰ. Ἀσμ. Ἀσμ. 2, 12-13. • 3. Κανὼν τοῦ Πάσχα. • 4. Ἰω. 19, 30. • 5. Ἦσ. 14, 9. • 6. Ἦσ. 11, 5. • 7. Ἀκολ. Ἀναστάσεως. • 8. Ψαλμ. 92, 1. • 9. Ἰω. 20, 20. • 10. Ματθ. 28, 9. • 11. Πρβλ. Ἰω. 16, 22. • 12. Γαλ. 5, 24. • 13. Ρωμ. 6, 8. • 14. Ρωμ. 6, 4. • 15. Ρωμ. 6, 5. • 16. Λόγ. Εἰς τό ἅγ. Πάσχα καί εἰς τήν βραδυτῆτα. ΕΠΕ 1, 66. • 17. Κατχ. Λόγος Ἰω. Χρυσοστόμου. • 18. Φιλ. 2, 9. • 19. Ρωμ. 8, 29.

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΙΟ ΠΑΣΧΑ

† ΑΝΘΙΜΟΣ

ἐλέω Θεοῦ Μητροπολίτης
τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως
Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου.

Πρὸς

τόν εὐαγῆ Κλῆρο, τίς Μοναστικές Ἀδελφότητες
καὶ τόν χριστεπώνυμο Λαό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου.

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί
καὶ παιδιά φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας,

Ὁ ἀτιμωτικός σταυρικός θάνατος, ἡ θεόσωμη ταφή καὶ ἡ κάθοδος τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν Ἄδη, πού βιώσαμε μέσα ἀπὸ τίς ἐξαισιες ἱερές Ἀκολουθίες τῶν ἡμερῶν τῆς προηγηθείσας Ἁγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδας, ἐκδιπλώνουν καὶ ἀναδεικνύουν ἐμφαντικά τό μέγεθος τῆς ἄκρας ταπεινώσεως καὶ τῆς ἄφατης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ ταυτόχρονα τὴν τραγικότητα τῆς μεταπτωτικῆς ζωῆς τοῦ χοϊκοῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ γένους μας.

Ὁ φιλόανθρωπος Θεός, θέλοντας «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμοθ. β' 4), ἐφόρεσε τὴ σάρκα μας κι' ἦλθε στή γῆν, ἔζησεν ἀνάμεσά μας, μᾶς ἐδίδαξε τὰ μυστήρια τῆς θείας Βασιλείας Του καὶ πρόσφερεν ἐκούσια τὸν ἑαυτό Του «ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων» (Α' Τιμοθ. β' 6) πάνω στὸν Σταυρό. Κι ἐμεῖς ἔκτοτε, ἀτενίζοντας τὸν φρικτό Γολγοθᾶ, ἀναγνωρίζομε στό καθημαγμένο πρόσωπο τοῦ Ἐσταυρωμένου τὴν ἀποκορύφωση τῆς ἀποστασίας μας ἀπὸ τό ἅγιο θέλημα Του, πού ἄρχισε με τὴν παρακοή τῶν Πρωτοπλάστων στὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς καὶ συνεχίζεται ὡς τίς μέρες μας μέ τίς διαρκεῖς ἀστοχίες καὶ ἀποτυχίες μας. Οἱ ἐφάμαρτες σκέψεις καὶ πράξεις μας, πού ἔγιναν ἡ αἰτία τῆς δικῆς Του Σταυρώσεως, ἀποπνέουν τὴ δυσωδία τῆς προσωπικῆς καὶ συλλογικῆς ἀπομακρύνσεώς μας ἀπὸ τὸν ἀρχικό μας προορισμό, τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, μέ τὰ ὅποια συνυφαίνεται ἡ ἐπίγεια πορεία μας.

Τὰ ποικίλα προβλήματα, πού ἀντιμετωπίζομε σήμερα σέ τοπικό καὶ παγκόσμιον ἐπίπεδο γενικώτερα, φανερώνουν τὴν ἀποτυχία μας ὡς Χριστιανῶν νά δημιουργήσουμε ἕνα καλύτερο κόσμο, βασιμμένο στὶς ἀξίες τῆς ἀγάπης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης, πού

ἀπέρρευσαν ἀπό τόν τίμιον Σταυρόν καί τήν υπέρτατην Θυσίαν τοῦ Θεανθρώπου. Εἶναι ἀναπόδραστη συνέπεια τῆς πνευματικῆς καί ἠθικῆς παρακμῆς τῆς κοινωρίας μας, πού προτιμᾷ νά ζεῖ «χωρίς Χριστοῦ» (Ἐφεσ. β' 12).

Ἡ σημερινή Εὐρώπη ἀρνεῖται τίς χριστιανικές καταβολές τῆς Θεσπίζοντα νόμοι, πού τορπιλίζουν τό βασικό κύτταρο τῶν κοινωριῶν μας, τήν οἰκογένεια. Μειονότητες, κατά τά ἄλλα σεβαστές γιά τίς ἰδιαιτερότητές τους, ἐπιχειροῦν, νά ἐπιβάλουν στήν πλειοψηφία τίς σέ βάρος τῆς ἀπαιτήσεις τους. Ἡ ἀνεργία, ἡ παραβατικότητα, ἡ χρῆσις ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν, ἡ διαμόρφωση τῆς κοινῆς γνώμης ἀπό τά Μέσα Γενικῆς Ἐνημερώσεως καί ἄλλα φαινόμενα παρακμιακῆς συμπεριφορᾶς συνεχῶς διογκώνονται καί μᾶς ἀπειλοῦν.

Οἱ νουνεχεῖς καί σοβαροί ἄνθρωποι δίκαια διερωτῶνται, πού πᾶμε. Ἐχει ἀπομείνει, ἄραγε, ἐλπίδα βελτιώσεως τῶν κακῶς κειμένων;

Ἡ ἀπάντηση, πού δίνει τό γεγονός τῆς θείας Ἐγέρσεως, εἶναι καταφατική. Ναι, ὑπάρχει ἐλπίδα. Μέ τή Χάρη τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου μας ὅλα μποροῦν νά διορθωθοῦν. Ἀρκεῖ νά πάρουμε τή γενναίαν ἀπόφαση νά προσαρμόσουμε τή ζωή μας στό δίκό Του θέλημα. Βιώνοντας μέ πίστη τό ἀναστάσιμο λυτρωτικό γεγονός, οἱ ὅποιες συνθήκες τοῦ ἐπί γῆς βίου μας ἀποκτοῦν μιᾶ ἐντελῶς διαφορετική προοπτική, μέ προεκτάσεις αἰωνιότητας, πού προσδίδουν ἀληθινό νόημα στήν ὕπαρξή μας: «Θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, ἄδου τήν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆς», ὅπως ψάλλομε σήμερα.

Εἶθε ἡ ἐλπιδοφόρα αὐτή βεβαιότητα νά πλημμυρίζει συνεχῶς τό εἶναί μας, πρὸς δόξαν Θεοῦ, προσωπική προκοπή καί γενικήν εὐημερία.

Χριστός Ἀνέστη!

Χρόνια πολλά κι εὐλογημένα!

Ὁ Ἐπίσκοπός σας

†Ὁ Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου ΑΝΘΙΜΟΣ

ΣΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΟΥ ΑΠΟΥ ΠΑΣΧΑ

Ὅντως οἱ ἅγιοι, θεοφόροι καὶ πνευματοφόροι Πατέρες «πάντα κατὰ τάξιν καὶ εὐσημόνως διετάξαντο». Ἡ δὲ φιλόνητος ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὰ διαφυλάσσει ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ διὰ τῶν αἰώνων μέχρι σήμερα καὶ ἕως τῆ συντέλειά τους, ἐπειδὴ ἀενάως ἀπεργάζεται καὶ ὑπηρετεῖ ἄσκησι τῆ σωτηρία τῶν πιστῶν.

Τοῦτο συμβαίνει, ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ περίοδος πού ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Τριωδίου (Κυριακὴ Τελώνου καὶ Φαρισαίου) μέχρι τὴν λαμπροφώρα νύκτα τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρέχει τὴ δυνατότητα στὸν πιστὸ νὰ βιώσει σὲ ὅλη τὴ διάσταση καὶ ἔντασι τὸ τερπνὸ καὶ τὸ ὠφέλιμο. Στὴν περίοδο αὐτὴ ὁ πιστὸς μέσα ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ του στὶς ἐκκλησιαστικὲς ἱερὲς ἀκολουθίες μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ τίς ἐνδεχόμενες ἐλλείψεις του ἢ παραλείψεις του. Συνειδητοποιώντας τίς πιθανὲς ἀτελειές του ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ βελτιώνεται καὶ νὰ προοδεύει στὸ ἄπειρο πέλαγος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ βαδίζοντας τὴν τεθλιμμένη ὁδὸ μὲ σκοπὸ νὰ φθάσει στὴν Ἄνω Ἰερουσαλήμ. Μὲ τὴν προσευχὴ, τὴ νηστεία, τὴ μετοχὴ στοὺς ἀγωγούς τῆς θείας Χάριτος ἰ. Μυστήρια γίνεται ἔμπλεως τοῦ ἐλέους τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ καὶ ἐνδυναμώνεται στὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴ χαλιναγῶγησι τῶν ποικίλων παθῶν του καὶ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντιμετωπίζει νικηφόρα τίς προκλήσεις τῶν καιρῶν, πού στίς ἡμέρες μας, ὅσο ἴσως ποτὲ ἄλλοτε, εἶναι ἀπροκάλυπτες ἕως χυδαῖες.

Στὸ στάδιο τῆς προετοιμασίας γιὰ τὴ νη-

στεία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, στηλιτεύεται ὁ φαρισαϊσμός καὶ ἡ ἐπάρατη ὑποκρισία (Κυριακὴ Τελώνου καὶ Φαρισαίου)· διατρανώνεται τὸ μέγα ἔλεος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ (Κυριακὴ Ἀσώτου)· προβάλλεται στὴν καθημερινὴ ζωὴ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς ἀλληλεγγύη πρὸς τὸν ἐμπεριστατο συνάνθρωπο (Κυριακὴ Ἀπόκρεω)· καὶ τέλος προτείνονται οἱ γνήσιες προϋποθέσεις γιὰ πραγματικὴ νηστεία (Κυριακὴ Τυροφάγου).

Μὲ τὰ πιὸ πάνω ὡς προϋποθέσεις γιὰ τὴ σωστὴ βίωσι τοῦ περιεχομένου τῆς ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, περνᾶμε στὴν ἐξαιρετικὰ πρόσφορη περίοδο γιὰ αὐτοεξέταση, ψυχικὴ περισυλλογὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάστασι, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι λησμονοῦμε τὴν ἀνθρώπινη φύσι μας. Ἡ τελειοποίησι μας ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἀφορᾷ καὶ στὴν ἀνθρώπινη φύσι, τὴν ὁποία καλεῖται ὁ πιστὸς νὰ ὑποτάξει στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐξάλλου ἀρκεῖ νὰ σημειώσουμε ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες τονίζουν ὅτι ἡ νηστεία εἶναι παθοκτόνα καὶ ὄχι σωματοκτόνα. Ἡ ἄσκησι σκοπὸ ἔχει νὰ νεκρώσει τὸ παθητὸ μέρος τῆς ψυχῆς μας· τὰ πάθη μας.

Τελειώνοντας ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ἀρχίζει ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα, πού ἀπαιτεῖ ἐντατικοποίησι τοῦ ἀγῶνα γιὰ νὰ νιώσουμε βαθύτερα τὰ ἄχραντα Πάθη καὶ τὴν ἐνδοξὴ Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Προάγγελος τῆς Ἀναστάσεώς Του καὶ συγχρόνως εἰσαγωγὴ στὴν Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα εἶναι τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου.

Στή διάρκεια της ό ἀναμάρτητος Ἰησοῦς, μετά τίς ἐπευφημίες καί τά «ὠσαννά» τοῦ πλήθους, δοκιμάζει σέ ὄλη τήν ἔκτασή της τήν ἀχαριστία τῶν ἀνθρώπων. Λοιδωρίες, μαστίγιο, πορφυρά χλαίνη, ἐμπτυσμούς, λόγχι στήν πλευρά καί στό ἀπόγειο τῆς ἀνθρώπινης κακότητας τόν κενωτικό Σταυρό καί τόν θάνατο.

“Ὁμως ὁ Τάφος δέν μπορεῖ νά κρατήσει γιά πολύ τόν Θεάνθρωπο. Μετά ἀπό τρεῖς ἡμέρες ὁ Κύριος ἀνίσταται ἐκ νεκρῶν. Ἀκριβῶς αὐτό τό γεγονός τῆς θείας Ἀναστάσεως μαρτυρεῖ κατεξοχήν καί τήν θεότητά Του. Εἶναι κοσμοσωτήριο καί κοσμοϊστορικό γεγονός, ἐξαιρετικά χαρμόσυνο γιά τόν πιστό, μοναδικό. Νοηματοδοτεῖ τή ζωή τοῦ ἀνθρώπου.

Συνειδητοποιώντας τήν Ἀνάσταση ὁ πιστός προσαρμόζει τή ζωή του στό «νῦν» μέ βάση τό τέλος. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἀπελευθερώνεται ἀπό τούς ἀσφυνκτικούς περιορισμούς τῆς χωροχρονικότητας. Ἔχει ἐλπίδα, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ θεῖος Παῦλος (Α΄ Θεσσ. 4, 13). Ἄντλεῖ δύναμη καί κουράγιο νά βαδίζει τήν ὁδό τοῦ Θεοῦ σέ καιρούς χαλεπούς, μέ ἔντονα τά σημεῖα τοῦ μισόκαλου, ὅπως τονίζεται: πνεῦμα, διψα, πόλεμοι, ἐχθρότητες, ἀτομικισμός, ἀρρώστιες, καταστροφή τοῦ οἰκοσυστήματος κ.λπ. Πρόκειται οὐσιαστικά γιά ὅσα εὔχεται ἡ Ἐκκλησία νά μή συμβοῦν στόν κόσμο καί τόν ἀνθρώπο, ὅταν εὐλογεῖ τούς ἄρτους στή διάρκεια Ἀρτοκλασίας. Νά μᾶς φυλάξει ὁ Θεός ἀπό: «λμοῦ, λοιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, πυρός, μαχαίρας, ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, ἐμφυλίου πολέμου καί αἰφνιδίου θανάτου». Ὁ ρεαλισμός τῆς Ἐκκλησίας σίγουρα εἶναι προωθημένος. Γνώριζε καί γνωρίζει τήν ἀνθρώπινη φύση, ὅπως καί ἐκείνη τῆς ὑλικῆς κτίσεως. Πά τόν λόγο αὐτό ἀδιάλειπτα προσεύχεται ὑπέρο ειρήνης γιά τόν ἀνθρώπο καί τόν κόσμο.

Στά πίο πάνω τήν ἀπάντηση θεωροῦμε ὅτι δίδει τό «Δόξα» τῆς Ἀναστάσεως πού ὁ ὕμνωδός τῆς Ἐκκλησίας συνοψίζει στή φράση: «συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει καί οὕτω βοήσωμεν»

*Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν
θανάτῳ θάνατον πατήσας
καί τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι
ζωήν χαρισάμενος.*

Αὐτή ἡ συγχωρητικότητα εἶναι ἡ ἐπάρκεια κατάφασης καί συμφιλίωσης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν ἑαυτό του, τό Θεό, τό συνάνθρωπο καί τό περιβάλλον. Εἶναι ἐξάπαντος δεῖγμα ὠριμότητας καί πνευματικῆς προόδου στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δῶρο τοῦ ἀνεσπέρου φωτός πού φωτίζει καί καθοδηγεῖ τόν ἀνθρώπο κοντά στό Θεό, τόν συνάνθρωπο καί τήν κτίση ὡς δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ «καλά λίαν», ὅπως παρατηρεῖ ὁ συγγραφέας τῆς Γενέσεως στήν Πεντάτευχο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. “Ὅλα ἐν Κυρίῳ ἀναστάντι παρέπέμπουν στήν 8ῃ ἡμέρα, τήν ἡμέρα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Στή θεία μακαριότητα. Ἡ ἀνέσπερη ἡμέρα τοῦ Κυρίου καί ἀδιάδοχη. Εἶναι τά ἐστώτα καί μένοντα κατά τόν ἐν ἀγίοις Γρηγόριο τόν Θεολόγο.

Εἶναι ἡ μέλλουσα πόλη τήν ὁποία ἐπιζητοῦν οἱ Χριστιανοί σύμφωνα μέ τήν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή.

Στίς ἡμέρες μας, ἡμέρες ἀνταγωνισμοῦ — καί ὄχι εὐγενοῦς ἀμιλλας— κακότητας καί ἐκδικητικότητας, τό «συγχωρήσωμεν» ἀκούγεται ὡς παραλογισμός. “Ὁμως ἐν Κυρίῳ ἀναστάντι αὐτό εἶναι ἐφικτό. Εἶναι τελικά ἡ δύναμη πού παρέχει ἡ Ἀνάσταση στόν ἀνθρώπο νά λησμονήσει τό κακό πού τοῦ ἔγινε καί νά συγχωρεῖ ὅσους τόν ἀδίκησαν. Καί τό χρέος ὄλων μας ἀπέναντι στόν ἀναστάντα Κύριο τῆς δόξας.

Δημοσθένης Α. ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
θεολόγος – καθηγητής

ΠΟΡΕΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΗ

Ὁ Θεός μᾶς ἀξίωσε καί φθάσαμε τό Ἅγιον Πάσχα καί πορευόμαστε πρὸς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν. Μία ἀναστάσιμη περιόδο μετὰ ἀπὸ τό «στάδιον τῶν ἀρετῶν», τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλην Τεσσαρακοστή. Δικαιούμεθα λοιπόν νά ἀπολαύσουμε αὐτὴν τὴν διάβαση, Πάσχα, δηλαδή τὴν μετάβασή μας στὴν ἀνεκλάλητη χαρά, δωρεὰ τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ.

Ξεκινήσαμε μέ τό χαρμόσυνο μήνυμα «Χριστός Ἀνέστη». Ἀνάψαμε τό πασχαλινοῦ κερὶ μας ἀπὸ τὸν λειτουργό στό κάλεσμά του «Δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός...». Πήραμε τό φῶς, ἀνοίγοντας τὰ μάτια μας στό φῶς τοῦ Χριστοῦ καί ξαναγεννηθήκαμε. Λαμπροντυμένες οἱ καρδιές μας. Γινήκαμε κατοικητήριο τοῦ Χριστοῦ. Ὅλο τό εἶναι μας εἶναι Χριστός (Γαλάτ. 2, 20).

Τὴν ἐπόμενη Κυριακὴ θυμόμαστε τὸν Θωμᾶ. Τό σύμβολον ὄχι τῆς ἀπιστίας, ὅπως τό θέλουν πολλοί, ἀλλά τῆς βαθιᾶς πίστεως, πού φανερῶνεται μετὰ τὴν θείαν ἀποκάλυψη. Εἶναι ὁ μέγας ὁμολογητὴς («ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου») καί μάρτυρας. Ὁ θεῖος κήρυκας, πού μᾶς καλεῖ νά γίνουμε ἀληθινοί καί οὐσιαστικοί χριστιανοί καί ὄχι τοῦ φαρισαισμοῦ καί τῶν προκαταλήψεων. Ὅχι τῆς «χριστιανικῆς» ἀγάπης τῶν ἀσπασμῶν καί τῶν ἀβροτήτων καί μετὰ τῆς προδοσίας καί τῆς πολεμικῆς!!!

Μετὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ χαϊρόμε-

θα καί τιμᾶμε τίς *Μυροφόρες γυναῖκες*, πού ἀξιῶνονται πρῶτες νά δοῦν τὸν Ἀναστάντα Χριστόν πού μένουν πιστές στὴν ἀγάπη καί νικοῦν κάθε φόβο καί κάθε ἐμπόδιο. Τίποτε δέν εἶναι ἱκανό νά τίς χωρίσει ἀπὸ τὸν Χριστόν (Ρωμ. 8, 35). Ἐορτάζουμε τὴν ἀληθινὴ καί ἄσβεστη ἀγάπη καί τὴν χριστιανικὴ τόλμη. Ὅποιος ἀγαπᾷ, εἶναι ἤδη ἀναστημένος. Ἐχει χριστιανικὴ τόλμη.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Παραλύτου, τῆς Βηθεσδα, ὁ ἐπὶ 38 χρόνια ἀκίνητος στό κρεβάτι, ἀνίσταται ἀπὸ τὸν Ἀναστάντα Χριστόν. Λίγο μετὰ θά τὸν συναντήσῃ ὁ Χριστός καί θά τοῦ ἐπισημάνῃ: «ἶδε ὑγιῆς γέγονας. Μηκέτι ἁμάρτανε ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται» (Ἰωάνν. 5, 14). Καί ὁμως, ἁμάρτησε θανάσιμα ραπίσας τὸν Μέγα Εὐεργέτη τοῦ Χριστόν ὅταν δικαζόταν στό παράνομο συνέδριον τῶν Ἑβραίων. Ἐπιστροφή στὴν ἁμαρτία καί μάλιστα στὴν χειρότερη μορφή της!

Τὴν Ε΄ Κυριακὴ μετὰ τό Πάσχα, ὀνομαζόμενη *Κυριακὴ τῆς Σαμαρείτιδος*, ἔχομε τὴν ἀνάστασι μᾶς ἁμαρτωλῆς, τὴν ὅποιαν ὁ Χριστός ἀνέστησε ἀπὸ τὸν τάφο τῆς ἀκολασίας καί τὴν ὁδήγησε στό φῶς (Ἁγία Φωτεινὴ) τῆς ἀγίας καί ἱεραποστολικῆς ζωῆς. Ὅποιος θέλει νά σωθεῖ, ὑπάρχει ὁ Σωρτήρας.

Τὴν ἐπόμενη Κυριακὴ, Κυριακὴ τοῦ Τυφλοῦ, ὁ βυθισμένος στό φυσικὸ σκοτάδι, δέχεται τοὺς προβολεῖς τῆς φωτεινῆς πα-

ρουσίας τοῦ Χριστοῦ καί τόν ἀνασταίνει ἀπό τό σκοτάδι στό φῶς. Πόσοι καί πόσοι βρισκόμαστε στό παχύ σκοτάδι τῶν ἁμαρτιῶν μας!

Ἀκολουθεῖ ἡ Κυριακή τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Φωτισμένοι ἀπό τό Πανάγιον Πνεῦμα, ἀνέστησαν τήν Ἀλήθεια γιά τό θεανθρώπινο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, πού θέλησε ὁ Ἄρειος νά θάψει στά γήινα μέτρα τοῦ κτιστοῦ (Ἁ Χριστός «κτίσμα»).

Καί, τελειώνομε μέ τήν Κυριακή τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς, τήν Γενέθλιον ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Χαίρεται καί ἀγάλλεται ἡ Ἐκκλησία ὁλόκληρη τήν ἡμέραν αὐτήν, γιατί ὁ οὐρανός στέλνει τό δῶρο τῆς Ἀναστάσεως καί τῆς Ἀναλήψεως, δηλαδή, τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Πορεία ἀπό τήν Ἀνάσταση στήν Πεντηκοστή. Πορεία ἀναστάσιμη καί χαρμόσυνη γιατί ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ μᾶς λυτρώνει ἀπό τήν καταδυναστεία τοῦ διαβόλου καί τοῦ θανάτου. Λυτρωθήκαμε ἀπό τά δεσμά τοῦ Ἄδου καί μαζί μέ τόν ὑμνωδὸ τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ἀγαλλόμενοι, ὅλοι οἱ πιστοὶ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀναστάσεως, ψάλλομε: «Σήμερον ὁ θάνατος καί ὁ Ἄδης ἐσκύλευται, γένος δέ ἀνθρώπινον, ἀφθαρσίαν ἐνδέδεται. Διό καί εὐχαρίστως κραυγάζομεν· Δόξα, Χριστέ, τῇ Ἀναστάσει σου» (Κάθισμα Γ' ἤχου).

Ἄρχμ. **Ἰγνάτιος Θ. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**
Ἱεροκήρυκας, τ. Λυκειαρχῆς

29 Μαΐου 1453
ΕΛΘ Η ΠΟΛΙΣ

«Ανακάλυμμα» (ἀνάμνηση) **τῆς Κωνσταντινουπόλεως**

ἀγνώστου ποιητῆ τοῦ 15ου αἰ.

Θρήνος, κλαυθμός καί ὄδυρμός καί στεναγμός καί λύπη,
θλιψίς ἀπαραμύθητος ἔπεσε τοῖς Ρωμαῖοις.

Ἐχάσασιν τό σπίτιν τους, τήν πόλιν τήν ἁγίαν,
τό θάρρος καί τό καύχημα καί τήν ἀπαντοχῆν τους.

— Τίς τόπε; Τίς τό μήνυσε; Ποθ' ἤλθε τό μαντάτο;
Καράβιν ἐκατέβαινε σ' τά μέρη τῆς Τενέδου
καί κάτεργον τό ἀπάντησε, στέκει κι' ἀναρωτᾶ το:

— Καράβιν, πόθεν ἔρχεσαι καί πόθεν κατεβαίνεις;

— Ἔρχομαι ἀπ' τ' ἀνάθεμα κ' ἐκ τό βαρύν τό σκότος,
ἀπ' τήν ἀστραπογάλαζην, ἀπ' τήν ἀνεμοζάλην,
ἀπαί τήν πόλιν ἔρχομαι τήν ἀστραποκαμένην...

Αἵρέσεις καί Ἐνορία

Ἡ Ἐνορία εἶναι τό ζωντανό κύτταρο, τό κέντρο, ἡ στέρεη βάση, τό ἀπαραίτητο δομικό στοιχείο τῆς οἰκουμενικῆς, καθολικῆς, ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας¹. Ζωντανή Ἐνορία σημαίνει «Ζῶσα» Ἐκκλησία, ἀντίθετα ἀδύνατη, ἀλλοτριωμένη, παραμελημένη Ἐνορία σημαίνει εὐάλωτη, ἐξασθενημένη Ἐκκλησία. Κέντρο τῆς Ἐνορίας καί φυσικά τῆς ὅλης ἐνοριακῆς ζωῆς εἶναι ὁ νῶος, τό ἱερό θυσιαστήριο, δηλαδή ἡ εὐχαριστιακή σύναξη, ἡ λατρευτική ζωή τῶν πιστῶν². Ὁ σύνδεσμος τῆς «ἐν Χριστῷ ἀγάπης³ καί ἐνότητας⁴» καλλιεργείται καί αὐξάνεται στή ζωή τῆς Ἐνορίας, ἡ ὁποία σέ μικρογραφία εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία.

Φυσικά ἡ Ἐνορία δέν εἶναι μόνο ὁ τόπος ἢ τά γεωγραφικά ὄρια της, εἶναι οἱ πιστοί χριστιανοί. Μέσα στήν Ἐνορία ὁ κάθε πιστός ἐνσωματώνεται πνευματικά στό μυστικό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφοποιεῖται, χριστοποιεῖται καί γίνεται ὁ «πλησίον»⁵, ὁ «φίλος»⁶, ὁ «ἀδελφός»⁷.

Συμμετέχοντες οἱ πιστοί στή λατρευτική ζωή τῆς Ἐνορίας θεραπεύουν τίς πληγές ἀπό τήν ἁμαρτία, ξερριζώνουν τά πάθη καί τίς ἀδυναμίες τους καί καλλιεργοῦν τίς χριστιανικές ἀρετές⁸. Πρότυπο ἐνότητας τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐνότητα τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος (πρβλ. «Τήν ἐνότητα τῆς πίστεως καί τήν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος αἰτηράμενοι ἑαυτούς καί ἀλλήλους...»⁹). Εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ δραστηριοποίηση τῶν μελῶν της (κλήρου

καί λαοῦ), γιά τήν ἀναζωπύρωση, ἀναζωογόνηση τῆς λειτουργικῆς, ἐνοριακῆς ζωῆς. Γιά τήν Ὁρθοδοξία δέν ὑπάρχουν ἀνεύθυνα ἢ ἐπίτιμα μέλη. Ὅλοι οἱ πιστοί ἔχουν θέση, λόγο, διακονία στήν Ἐνορία τους.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δέν γνωρίζει τήν Ἐνορία του καί ἡ Ἐνορία του δέν τόν γνωρίζει. Ἡ Ἐνορία, ὡς εὐχαριστιακή «ἐπί τό αὐτό» σύναξη, δέν λειτουργεῖ. Γράφει ἕνας σύγχρονος λόγιος ἱεράρχης: «Ἡ κοινωνία αὐτή (δηλ. ἡ ἐνορία), πού μεταμορφώνεται διά νά μεταμορφώση, δέν ὑπάρχει πλέον. Τήν διέλυσεν ἡ εὐσεβιστική ἀριστοκρατία μας, πού ἐπίστευσε ὅτι δέν χρειάζεται τήν ἐνορίαν, τήν εὐχαριστιακήν αὐτήν κοινότητα, διά νά δράση εἰς τόν κόσμον. Τήν ὑποκατέστησεν ἡ διδακτική λογοκρατία μας, πού ἐπίστευσε ὅτι ἀρκεῖ νά ὀμιλήσωμεν πρὸς τόν κόσμον, διά νά τόν μεταβάλωμεν. Ἡ Ἐκκλησία μας, ὡς παρουσία εἰς τόν κόσμον, ἔγινεν ἄμβων χωρίς θυσιαστήριον καί ἄθροισμα χριστιανῶν, χωρίς ἐνότητα καί σύναξιν. Δέν ἀντλοῦμεν τὰς ἠθικάς ἐπιταγὰς μας ἀπό τήν νέαν ζωὴν πού γευόμεθα εἰς τήν εὐχαριστιακήν μας σύναξιν καί ἡ κοινωνία φαίνεται νά ἔχη χάσει τό φύραμα τῆς θεονόμου κοινωνίας, πού θά τήν ζυμώση εἰς μίαν ἠθικήν ἀναγέννησιν»¹⁰.

Ἡ Ἐνορία εἶναι πυλώνας τῆς Ἐκκλησίας· ἡ ἐπάνοδος της στήν πατερική θεολογία καί ἐκκλησιολογία θά τῆς δώσει ὄντοτητα καί ζωή· χωρίς αὐτήν (τήν ἐπάνοδο-ἐπιστροφή), ἡ Ἐνορία καταντᾷ ἕνα ἠθοπλαστικό,

φιλανθρωπικό και ακόμη τό χειρότερο κερδοσκοπικό σωματείο.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς «Σῶμα Χριστοῦ»¹¹, εἶναι θεανθρώπινος ὀργανισμός και ὑπάρχει γιά τόν κάθε ἄνθρωπο, σέ ὄλη του τήν πορεία, ἐπίγεια και οὐράνια (στρατευόμενη ἢ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία).

Οἱ αἱρέσεις δημιουργοῦν μείζον πρόβλημα στήν Ἐνορία. Δημιουργοῦν ἕνα ἀντικληρικό, ἀντικλησιαστικό κλίμα, ἀλλοτριώνοντας τό ἐκκλησιαστικό φρόνημα τῶν πιστῶν και πλήττοντας τόν οἰκουμενικό χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας¹². Ἡ ζωντανή Ἐνορία στέκεται ἀκρόπολη πίστεως, φρούριο ἀπόρρητο, τεῖχος ἄσειστο στίς ἐπελάσεις τῶν αἱρέσεων και τῆς παραθρησκείας.

Πρώτιστο καθήκον εἶναι ἡ ζωντανή ἐνημερωμένη διακονία, ἡ ἀγρυπνοῦσα Ἐκκλησία. Ὁ ποιμένας ὀφείλει νά ἀγρυπνεῖ γιά τό λογικό του ποίμνιο¹³ και συνδεδεμένος μέ τόν ἐπίσκοπό του «ὡς χορδαί κιθάρα»¹⁴ νά διακονεῖ μέ φόβο Κυρίου τό ποίμνιο του.

Δυστυχῶς, ὑπάρχει ἔλλειμμα ἐνημέρωσης τοῦ λαοῦ μας, ἀλλά, και «ἡμῶν τῶν ἰδίων», στό στέρεο ἔδαφος τῆς ὀρθοδόξου ἀγιοπατερικῆς Παραδόσεως. Τό βάθος γνησιότητας και ἀλήθειας, τό περιγράφει ὁ μαθητής τῆς ἀγάπης, ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὁ Θε-

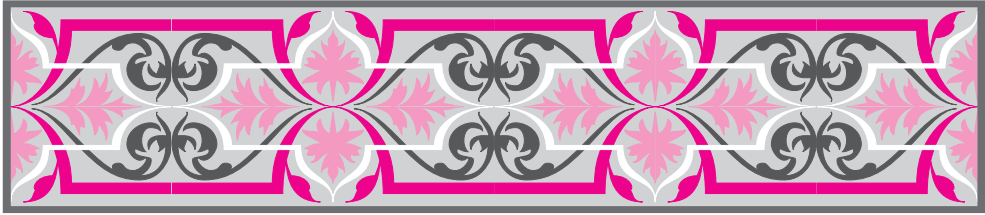
ολόγος, ὁ ὀποῖος λέγει: «*Ἀγαπητοί, μή παντί πνεύματι πιστεύετε, ἀλλά δοκιμάζετε τά πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ὅτι πολλοί ψευδοπροφήται ἐξεληλύθασιν εἰς τόν κόσμον. Ἐν τούτῳ γινώσκετε τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὀμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστόν ἐν σαρκί ἐληλυθότα ἐκ Θεοῦ ἐστιν, και πᾶν πνεῦμα ὃ μή ὀμολογεῖ τόν Ἰησοῦν ἐκ Θεοῦ οὐκ ἐστιν και τοῦτο ἐστιν τό τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, και νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστίν ἡδη*»¹⁵.

Ἡ Ὄρθοδοξία κρατᾶ στόν κόρφο της τό δόγμα και τήν πίστη, τήν ἀλήθεια και τό βίωμα. Ὁ Κύριος ἐφάνερωσε στόν κόσμο τόν ἀληθινό Θεό, οἱ Ἀπόστολοι μετέδωκαν τό Εὐαγγέλιο στόν κόσμο και οἱ Πατέρες διά τῶν ἐπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὀριοθέτησαν τήν ὀρθόδοξο πίστη, ὡς βίωμα και ζωή.

Ἡ Ἐνορία ἔχει ἔργο και ἀποστολή νά ἀναχαιτίσει τά κύματα τῶν αἱρέσεων και τῆς παραθρησκείας, νά εἶναι πάντοτε ἔτοιμη «*πρός ἀπολογία παντί τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον*»¹⁶, ἀνακαινίζοντας τά μέλη της διά τῶν Μυστηρίων, μεταπλάσσοντας τα σέ «*καινήν κτίσιν*»¹⁷.

Πρωτοπρ. **Χαράλαμπος Κ. ΚΑΜΗΛΑΚΗΣ**
Δρ Θεολογίας, φιλόλογος

1. Χ. Καμηλάκη, *Μελετήματα Εὐθύνης*, Ρέθυμνο 1997, 351-358. • 2. Ὁ.π., 352. • 3. Κολ. γ', 14. • 4. Ἰω. ιζ' 21-22, Ἐφεσ. δ', 3, 13. • 5. Ματθ. ε', 43, ιθ', 19, κβ', 39. Ἰακ. β', 8. Μαρκ. ιβ', 31. Λουκ. ι', 27. Ρωμ. ιγ', 9. Γαλ. ε', 14. • 6. Ἰω. ιε' 14-15. Ἰω. ια', 11, ιε', 13. Ἐβρ. η' 11. • 7. Ματθ. κε', 40. Μάρκ. γ', 32-35. Λουκ. η' 20-21. Πραξ. ζ' 26. Πραξ. ιγ', 15, 26, 38, ιε' 1, 3, 7, 13, 36, 40. Γαλ. α', 2, 11 δ', 12, 28, 31 ε', 11, 13, στ', 1, 1. Ἐφεσ. στ', 10, 23 Φίλιπ. α' 12, γ', 1, 13. Α' Θεσσαλ. α' 4, β' 1, 9, 14, 17, δ' 1. Β' Θεσσαλ. α', 3, β', 1, 15, γ' 1, 6, 15. Α' Τιμ. στ', 2. Β' Τιμ. δ', 21. Ἐβρ. β' 11-12 ι', 19 ιγ', 22-23. Ἰακ. γ', 1, 10, 12, δ', 11 ε', 7, 9, 10, 12, 19 κ.λπ. • 8. Γ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική*, Θεσσαλονίκη 2000, 171-246. • 9. Διακονικό αἶτημα τῆς Θείας Λειτουργίας· βλ. Ἱερατικόν Α, Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἅγιον Ὄρος 1992, 129. • 10. Ἰω. Ζηζιούλια, «Ἡ Εὐχαριστιακή θεώρησης τοῦ κόσμου και ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος» στό *Χριστιανικόν Συμπόσιον*, Ἀθήνα 1967, 188-189. • 11. Ἐφεσ. δ', 4. Πρβλ. Ματθ. ιστ', 18, 28, ιη', 19-κα', 42-44. Μαρκ. θ', 1. Λουκ. ζ', 28, θ', 27. Ἰω. ι', 16, ιζ', 11, 20-24. Πραξ. β', 37-47. Ρωμ. θ', 25, ιβ', 4-5, ιστ', 3-5. Α' Κορ. ιβ', ιδ', 4-10. Γαλ. δ', 21-31. Ἐφ. α', 3-14, 22-23, β', 11-22, γ', 10, 21. Κολ. α', 18, 24-25. Α' Τιμ. γ', 14-16. Β' Τιμ. β', 19-21. Ἐβρ. γ', 4-6, ιβ', 22-23. Ἀποκ. α', 4, 11-12, 20, γ', 12, ιβ', 6, ιδ', 1-5, ιθ', 7-8, κ', 9, κα', 9, κ.λπ. • 12. Β. Γιούλτση, *Ἡ κοινωνιολογία τῆς Θρησκείας*, Θεσσαλονίκη 2004, 362. • 13. Ἰω. ι', 2, 11-12. Μάρκ. ιγ', 33. Λουκ. κα', 36. Ἐφ. στ', 18. Ἐβρ. ιγ', 17. • 14. Ἰγνατίου, πρὸς Ἐφεσ. 4, 1. ΒΕΠ 2, 286. • 15. Α' Ἰω. δ', 1-3, πρβλ. Ματθ. ζ', 15, κδ', 4-5. Μάρκ. ιγ', 22. Λουκ. στ', 26. • 16. Α' Πέτρο. γ', 15. • 17. Β' Κορ. ε', 17. Γαλ. στ', 15. Ἐφεσ. β', 15-16. Κολ. β', 19.

Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

‘Ομιλία ΙΑ’, Περί Φθόνου

Τά πάθη δέν ἀνήκουν στή φύση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά ἀποτελοῦν παρά φύσιν καταστάσεις πού ἔχουν πρωταρχική αἰτία τήν ἄγνοια τοῦ Θεοῦ¹. Ἐνα ἀπό αὐτά κατά τόν Μ. Βασίλειο εἶναι τό πάθος τοῦ φθόνου. Ὁ Μέγας Ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχει ἀναφερθεῖ διεξοδικά σ’ αὐτό στήν ὁμιλία του «Περί Φθόνου». Αὐτή τήν ὁμιλία θά προσπαθήσουμε νά διεξέλθουμε ἐδῶ, ὥστε νά γίνουν κατανοητά αὐτά πού λέγει.

Ξεκινώντας, θά ἦταν σωστό νά δοθοῦν τά χαρακτηριστικά τοῦ φθονοῦντος ἀνθρώπου. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἀναφέρει ὅτι ὁ ἄνθρωπος πού πάσχει ἀπό φθόνο, ἔχει ὄμμα ξηρόν καί ἀλαμπές, κατηφι παρειά, ὀφρύν πεσμένη, ψυχή συγχυσμένη ἀπό τό πάθος καί φυσικά σκοτισμένο λογικό².

Ἀρχικά, γνωστοποιεῖ στούς ἀκροατές του, τί ἀκριβῶς εἶναι τό πάθος τοῦ φθόνου καί ποῦ τούς ὀδηγεῖ. Φύεται στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου καί δέν ὑπάρχει πιό ὀλέθριο ἀπό αὐτό. Ὅπως ἡ ὀχιά ὅταν γεννᾷ τούς ἀπογόνους της, αὐτοί διαρρηγνύουν τή γαστέρα της, ἔτσι καί ὁ φθόνος τραυματίζει τήν ψυχή³.

Ὁ ἄνθρωπος πού φθονεῖ, στεναχωριέται γιά τήν εὐτυχία τοῦ ἄλλου καί γιά τήν εὐημερία του. Ζηλεύει τά χαρίσματα τῶν ἄλλων, ἀκόμα καί τήν ὁμορφιά τους. Ὅταν κάποιος ἔχει πολλά ἀγαθά, τόν μι-

σεῖ, ἐνῶ ὅταν τά χάσει, πηγαίνει καί τόν συμπονᾷ καί ὀδύρεται μαζί του γιά τόν χαμό τῆς περιουσίας του. Συνεχίζει ἔτσι ὁ Μ. Βασίλειος δίνοντας παραδείγματα ἀπό τήν καθημερινή ζωή, ὥστε νά δείξει πῶς συμπεριφέρεται ὁ φθονῶν. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος δέν ἐνδιαφέρεται νά θεραπευτεῖ ἀπό αὐτόν, ἄν καί ἡ Γραφή εἶναι γεμάτη ἀπό παραδείγματα.

Τά παραδείγματα πού δίνει ἀπό τή Γραφή εἶναι τόσο σημαντικά καί δηλωτικά τοῦ φθόνου πού ἀξίζει νά τά ἀναφέρουμε. Πρῶτος φθονήσας στή γῆ ἦταν ὁ Κάιν, ὁ ὁποῖος φόνευσε τόν ἀδερφό του⁴. Αὐτός ὁ φθόνος ἔφερε τόν φόνου, γι’ αὐτό καί ὁ Παῦλος γράφει ὅτι οἱ πλανεμένοι ἄνθρωποι εἶναι «μυστοὶ φθόνου, φόνου»⁵. Ὁ Σαοὺλ ἐπίσης φθόνησε τόν Δαβίδ, ἐπειδή νίκησε τόν Γολιάθ. Οἱ ἀδερφοί τοῦ Ἰωσήφ τόν Ἰωσήφ, καί αὐτό εἶναι προτύπωση τοῦ φθόνου τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ⁶. Ὅλα αὐτά τά παραδείγματα εἶναι δηλωτικά τῆς κακίας καί τῶν ἁμαρτημάτων πού ἐπιτελεῖ ὁ ἄνθρωπος πού φθονεῖ τόν συνάνθρωπό του.

Ὁ Μ. Βασίλειος προειδοποιεῖ καί προσπαθεῖ νά προστατέψει τόν λαό τοῦ Θεοῦ ἀπό τό ψυχοφθόρο πάθος τοῦ φθόνου. Τούς καλεῖ νά μὴν τούς πλησιάζουν καί νά γνωρίζουν ὅτι ὁ ἀρχέκακος διάβολος, ὁ μι-

σάνθρωπος, θέλει τόν φθόνου, μιά καί ἦταν ὁ πρῶτος διδάξας, φθονώντας τή θέση τοῦ Θεοῦ καί γι' αὐτό ἐξέπεσε ἀπό τήν τάξη τῶν ἀγγέλων.

Μετά ἀπό τά παραδείγματα δίνονται συμβουλές γιά τήν ἀντιμετώπιση καί τή θεραπεία τοῦ πάθους τοῦ φθόνου. Πρέπει, τονίζει, νά ὑποδείξουμε στόν ἄνθρωπο τό μέγεθος τοῦ πάθους του καί τίς συνέπειες πού ἔχει. Ἔπειτα πρέπει νά μὴν κρίνουμε τούς ἀνθρώπους, ἂν ἔχουν λίγα ἢ πολλά ἀγαθά, οὔτε ἂν ἔχουν δόξα, οὔτε ἂν εἶναι ὑγιεῖς. Ἄν φρονοῦμε τή δόξα καί τά πλούτη καί ἂν θέλουμε νά εἶμαστε καλύτεροι ἀπό τούς ἄλλους ἢ δέν ἀνεχόμεστε νά εἶμαστε πάντα δεύτεροι, νά γνωρίζουμε ὅτι θά πέσουμε στό φθόνου⁷. Πάντα θά πρέπει νά ἔχουμε τήν ἀρετή στό νοῦ μας καί νά θέλουμε νά γίνουμε ἐνάρετοι ἄνθρωποι. Εἶναι σαφῶς μεγαλύτερης ἀξίας ἡ ἀρετή ἀπ' ὅλα τά ὑλικά ἀγαθά καί τίς διάφορες τιμές.

Καρπός τοῦ φθόνου εἶναι ἡ «ὑπόκρισις», δηλαδή ἡ ὑποκρισία. Αὐτό γίνεται, ὅταν τό πάθος τοῦ φθόνου ἐμφωλεύει στήν ψυχή καί ὁ ἄνθρωπος ζηλεύει αὐτά πού ἔχει κάποιος, ἐνῶ τήν ἴδια στιγμή λέει ὅτι τόν ἀγαπᾷ. Αὐτή ἡ κατάσταση παρομοιάζεται ἀπό τό Μ. Βασιλεῖο μέ τούς ὑφάλους στή θάλασσα, πού ἂν καί δέν φαίνονται, ἐντούτοις κάνουν μεγάλο κακό.

Ὅπως γίνεται κατανοητό ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ Μ. Βασιλείου «Περί Φθόνου», ὁ φθόνος εἶναι ἕνα πάθος πού ἐμφωλεύει στήν ψυχή, δαιμονικό πάθος, καταστροφικό γιά τήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί γιά τούς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἡ καλύτερη πρόληψη καί θεραπεία του εἶναι νά κάνομε σωστή πνευματική ζωή, νά μὴ ζηλεύουμε τά πλούτη καί νά συμμορφωθοῦμε μέ τή ρῆση τοῦ ἀποστόλου Παύλου:

«μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες»⁹. Νά εἶμαστε εὐσπλαγχοι καί νά χαρίζουμε τούς ἑαυτούς μας, ὅπως ἔκανε καί ὁ Σωτήρας μας ὁ Ἰησοῦς Χριστός¹⁰.

Ἐμμ. Γ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ

θεολόγος

1. Γ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική* II, 61. • 2. Μ. Βασιλείου, *Περί Φθόνου*, P.G. 31, 380D. • 3. P.G. 31, 373A. • 4. P.G. 31, 376B. • 5. Ρωμ. 1, 29. • 6. P.G. 31, 376C-377C. • 7. P.G. 31, 381C-386A. • 8. P.G. 31, 385B. • 9. Γαλ. 5, 26. • 10. Ἐφεσ. 4, 32.

Η ΙΣΤΟΡΕΙΔΑ

ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΣ

Στόν διαδικτυακό τόπο

www.imra.gr

οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν
νά βροῦν πολλά ἐνδιαφέροντα
στοιχεῖα, πού ἀφοροῦν
στήν Ἱερά Μητρόπολή μας,
τήν Ἐκκλησία Κρήτης
καί τό Οἰκουμενικό μας
Πατριαρχεῖο.

Ποιά ἢ στάση τοῦ Χριστιανοῦ ἀπέναντι στόν κόσμο

Α΄

Νά προτρέπουμε νά συμφιλιωθοῦν μέ τόν Θεό.

Αὐτό πρέπει νά εἶναι τό ἔργο μας ὡς χριστιανῶν. Νά προσπαθοῦμε οἱ ἄνθρωποι οἱ ἁμαρτωλοί καί κακοί, νά συμφιλιωθοῦν μέ τόν Θεό. Νά παύσουν δηλαδή νά εἶναι κακοί. Γι' αὐτό ἀκριβῶς σέ κάθε εὐκαιρία, σέ κάθε περίπτωση, μέ κάθε τρόπο, νά μᾶς ἀπασχολεῖ πῶς νά ἐπιστρέψουν, πῶς νά σωθοῦν οἱ πολλοί. Εἶναι κάτι πού ὅλοι μπορούμε νά τό κάνουμε. Πρωτίστως μέ τόν τρόπο μας τόν καλό, μέ τήν εὐγένειά μας, μέ τή γλυκύτητα, μέ τήν ἀνοχή μας, μέ τήν εὐσπλαχνία μας, μέ τή μακροθυμία μας. Καί μέ τήν προσευχή μας.

Εἶναι ἀνάγκη νά εἶναι ὁ λόγος μας λόγος σοφός. Νά εἶναι λόγος πού βγαίνει ἀπό τήν καρδιά μας, λόγος πού μαρτυρεῖ τήν ἀγάπη τῆς ὑπάξεώς μας, τοῦ εἶναι μας. Τί θά τοῦς λέμε; Συμφιλιωθεῖτε μέ τόν Θεό! Ἄνθρωποι κατάκοποι ἀπό τήν ἁμαρτία, ἀπό τά πάθη τῆς ἀδυναμίας σας, ρίξτε ἀπό πάνω σας τά βάρη.

Συμφιλιωθεῖτε μέ τόν Χριστό! Νά ὁ Χριστός γι' αὐτό γεννήθηκε, γι' αὐτό ἔγινε νήπιο μέσα σ' ἓνα σταῦλο καί μᾶς καλεῖ: «*Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς*» (Ματθ. ΙΑ' 28). Αὐτό θέλει ὁ Χριστός, νά σᾶς ξεκουράσει. Πηγαίnete κοντά Του.

Πηγαίnete στό ἔξομολογητήριο. Ἄνοιξε τήν καρδιά σας. Πέστε τά κρίματά σας. Ἀποβάλλετε τά βάρη τῆς συνειδήσεως. Εἰρηνεύσετε. Ὁ Χριστός εἶναι μαζί μας. Πεινᾶτε, διψᾶτε, βλέπετε κενό μέσα σας; Γιατί δέν Τόν πλησιάζετε; Ὁ Χριστός εἶναι ὁ Λυτρωτής μας. Ὁ Χριστός εἶναι ὁ ὀδηγός σας. Γιατί εἴσθε στούς δρόμους τοῦ κακοῦ, τοῦς ἀπόκρημνους, πού πηγαίnete νά γκρεμισθεῖτε καί νά τσακισθεῖτε; Ὁ Χριστός εἶναι ὁ ἰατρός, γιατί ὑποφέρετε ἀπό τήν ἀμέλειά σας, ἀπό τή θανατηφόρο ἀσθένειά σας; Πηγαίnete κοντά στόν Χριστό καί θά σᾶς θεραπεύσει. Γι' αὐτό εἶναι. Ἔκανε θαύματα καί τώρα τά κάνει τά θαύματα. Ξαλαφρώνει τίς ψυχές καί τά σώματα πολλές φορές. Συμφιλιωθεῖτε μέ τόν Χριστό.

Τά παραπάνω λόγια μέ πολλούς τρόπους, συνεχῶς νά λέγονται. Καμιά φορά δέν χρειάζεται νά πᾶμε πολύ μακριά γιά νά τά ποῦμε. Δοῦλοι τοῦ σατανᾶ ὑπάρχουν καί στό σπίτι μας μέσα καί μεταξύ τῶν συγγενῶν μας. Καί μεταξύ τῶν φίλων μας καί μεταξύ τῶν ἀνθρώπων μέ τοῦς ὁποίους συναλλασσόμαστε, ἀλλά καί στό δρόμο μας καί στό αὐτοκίνητο καί παντοῦ νά βρίσκουμε τοῦς ἀνθρώπους.

Ἔχουμε χρέος λοιπόν, μέ τρόπο φιλόνηθο καί πρό πάντων μέ τή ζωή μας τήν

καλή, νά τούς καλοῦμε σέ ἐπιστροφή και σωτηρία. Αυτό εἶναι τό χρέος μας ὡς χριστιανῶν, νά συγχωροῦμε τούς ἁμαρτωλούς. Νά τούς λέμε λόγο Θεοῦ. Ὁ,τι ἔρχεται ἀπό μέσα μας. Ἄς τούς βάλουμε στά χέρια τό ἔντυπο, τήν Ἁγία Γραφή, τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅτιδῆποτε πού ὀμιλεῖ γιά τόν Χριστό. Ἄς τούς παρακινούμε νά πάνε νά ἀκούσουν μιά ὁμιλία χριστιανική. Νά τούς παρακινούμε νά πάνε στήν ἐκκλησία, νά ἐκκλησιασθοῦν, νά προσέλθουν στά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Αυτό εἶναι τό χρέος μας. Ἡ συνδιαλλαγή τους μέ τόν Θεό.

«Ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέση».

Ὅμως χρειάζεται πολλή πολλή προσοχή. Πατή; Τί εἶπαμε προηγουμένως; Ὁ κόσμος τῆς ἁμαρτίας εἶναι κακός. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι κακοί. Καί ἐπομένως εἶναι δυνατόν ἐνῶ πηγαίνει κανεῖς νά ὠφελῆσει καί νά σώσει, νά ἐμπλακεῖ στά δίχτυα τους καί στήν παγίδα τους καί νά πέσει αὐτός ἀπό τά σύννεφα. Ἔχουμε τέτοια παραδείγματα:

Νά θυμηθοῦμε τόν Ἰούδα τόν Ἰσακαριώτη; Τί ἦταν αὐτός; Ἦταν ἓνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἄκουσε τόν Κύριο. Γοητεύθηκε ἀπό τή διδασκαλία Του. Ἄφησε τό σπίτι του. Ἄφησε τούς δικούς του. Ἄφησε τήν ἐργασία του καί πῆγε καί ἔγινε μαθητής Του. Μαθητής τόν ὁποῖο ὁ Κύριος εἶχε στείλει στά χωριά τῆς Ἰουδαίας καί Γαλιλαίας νά κηρύττει, νά θαυματουργεῖ. Καί ὅμως δέν πρόσεξε ἀπό τά λόγια πού ἔλεγε ὁ κόσμος. Ἐπηρεάστηκε καί τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά γίνει προδότης, νά γίνει υἱός ἀπωλείας. Ἐνῶ ἦταν μαθητής ἀπό τούς δώδεκα!

Τέτοια παραδείγματα ἔχουμε καί ἄλλα.

Θυμηθεῖτε τούς 40 μάρτυρες. Ὅλοι μέ αὐταπάρνηση βαδίζουν στό μαρτύριο. Καί

ὅμως ἓνας βλέπει ὅτι ὑπάρχει σέ μιά ἄκρη φωτιά ἀναμμένη καί ὅτι τοῦ φωνάζουν «ἔλα νά ζεσταθεῖς. Μὴ θυσιάσεις τή ζωή σου». Γοητεύεται. Δελεάζεται. Καί ἐγκαταλείπει τούς συναθλητές του καί βγαίνει γιά νά σωθεῖ. Βέβαια, πέθανε τελικά κατά τρόπο ἄθλιο.

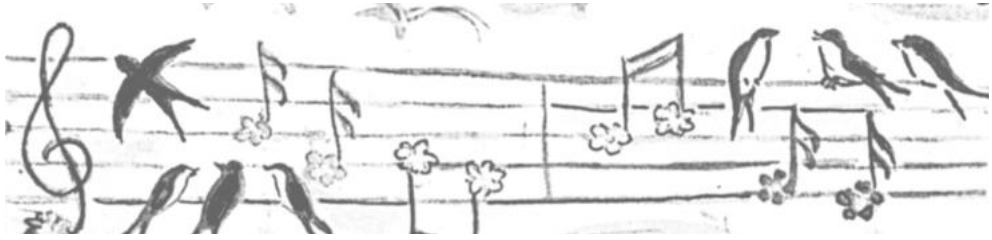
Π' αὐτό χρειάζεται πολλή προσοχή, καθώς θά πλησιάζουμε τούς ἁμαρτωλούς ἀνθρώπους γιά νά τούς βοηθήσουμε. Διότι πρέπει καί πάλι νά τό ποῦμε: ὁ κόσμος εἶναι πονηρός. Ὁ ἀρχηγός τοῦ κόσμου ὀνομάζεται πανοῦργος. Ἔχει τεχνάσματα. Καί πολύ εὐκόλα παρασύρει τόν ἀπρόσεκτο. Χρειάζεται νά εἶναι πολύ προσεκτικός ὁ χριστιανός. Ὁ Κύριός μας στούς μαθητές Του ἔλεγε καί ἐπέμεινε. Τί τούς ἔλεγε; «*Γρηγορεῖτε καί προσεύχεσθε*» (Μαθ. ΚΣΤ' 41). Καί πάλι συνέχισε: «*Γρηγορεῖτε*» (Μαθ. ΚΕ' 13). Καί πάλι στήν ἴδια ὁμιλία: «*Ἄ δέ λέγω ὑμῖν, πᾶσι λέγω· Γρηγορεῖτε*» (Μαθ. ΚΔ' 43). Αὐτά πού λέγω τώρα σέ σᾶς, αὐτά τά λέγω γιά ὅλους, τούς ὀπαδούς Μου, μέχρι τῆς δευτέρας Μου παρουσίας. Τί τούς λέω; Σηκωθεῖτε, ἔχετε ἄγρυπνα μάτια, προσέχετε, μὴ συλλάβετε τούς καπνοὺς τῆς ἁμαρτίας ἀφύλακτοι. Καί γιά νά κάνει κανεῖς ἓνα ἔργο τέτοιο, πρέπει νά προσεύχεται, πρέπει νά ἐτοιμάζεται. Πρέπει νά ἐπικαλεῖται τή θεία βοήθεια καί πρέπει νά πηγαίνει ταπεινά, μέ προφύλαξη. «*Ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέση*» (Α' Κορ. Ι' 12). Ὅποιος νομίζει ὅτι εἶναι σταθερός, αὐτός πρέπει νά κοιτάξει μήπως γλιστρήσει καί πέσει.

Ἄλλά θά συνεχίσουμε στό ἐπόμενο ἄρθρο.

Ἄρχιμ. Καλλίστρατος Ν. ΛΥΡΑΚΗΣ

τ. Ἱεροκήρυκας

Ἱερῶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΟΥΣ

Πρόσφεραν ὀμορφιά καί ἐλπίδα μέ τή μουσική τους

Περίεργη πρόταση διατυπώθηκε τό περασμένο καλοκαίρι ἀπό τήν «Ἐθνική Ἐπιτροπή Βιοηθικῆς», σχετικά μέ τήν διακοπή τῆς κηΐσεως «γιά σοβαροῦς λόγους ὑγείας τοῦ ἔμβριου». Ἡ πρόταση θεωροῦσε, λίγο-πολύ, ὄχι ἀπλῶς νομικά ἐπιτρεπτή, ἀλλά καί ἠθικά ἐπιβεβλημένη τήν ἀμβλωση, ὅταν ὑπάρχουν ὑπόνοιες βασισμένες σέ ἐπιστημονικές ἐξετάσεις τῆς ἐγκύου, ὅτι πρόκειται νά γεννηθεῖ ἕνα «ἐλαττωματικό» παιδάκι.

Αὐτοί πού ὑποστηρίζουν τή θέση τοῦ «εὐγονισμού», δηλαδή εἶναι ὑπέρ τῶν ἀμβλώσεων, ξεχνοῦν ἕνα πλήθος ἀνθρώπων πού γεννήθηκαν μέ μικρότερη ἢ μεγαλύτερη ἀναπηρία καί θριάμβευσαν μέ τή δύναμη τῆς θέλησής τους στή ζωή.

Εἶναι ἄνθρωποι πού γνώρισαν τί σημαίνει δημιουργία καί εὐτυχία, πολύ περισσότερο ἀπό πλήθος ἀρτιμελῶν συνανθρώπων μας. Μέ τήν ἀγάπη τους γιά ζωή ἐνέπνεαν καί ἐνδυνάμωναν ὅσους βρίσκονταν γύρω τους, ἀλλά συχνά κι ὅσους ἀκου-

γαν καί μόνο γιά τή ζωή τους; Ἀκόμα καί σήμερα, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἀποτελοῦν πηγὴ ἔμπνευσης, ἐλπίδας καί αἰσιοδοξίας γιά μεγάλο πλήθος ἀνθρώπων!

Ἐνδεικτικά καί μόνον, μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε μέσα ἀπό τόν 20ό αἰῶνα ἕνα ἐλάχιστο δείγμα τέτοιων κορυφαίων μορφῶν, ἐλλήνων καί ξένων: τήν Helen Keller, τήν Denise Legrix, τή σύγχρονη ἁγία Ματρώνη τήν ἀόμματη ἀπό τή Ρωσία, τόν Κλήμη Στεφανίδη, τόν Πάνο Στυλιανόπουλο, τόν Παῦλο Κούλη, τή Δήμητρα Κόντου. Εἶναι τόσοι πολλοί —ἰδιαίτερα οἱ «ἀφανεῖς»— πού μόνον ὁ Θεός γνωρίζει.

Ἀξίζει ὅμως, νά γίνει μία ἀναλυτική ἀναφορά στό ἔργο καί τή ζωή αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, σέ κάποιο ἐπόμενο ἄρθρο.

Σήμερα, θά θέλαμε νά ἀναφερθοῦμε σέ ὀρισμένους ἀπό τοὺς σημαντικότερους σύγχρονους μουσικούς, πού παρ' ὅλη τήν ἀναπηρία τους, μᾶς χάρισαν καί ἐξακολουθοῦν νά χαρίζουν τήν ὀμορφιά καί τήν ἐλπίδα πού προσφέρει ἡ μουσική.

1. ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ (1915-1997)

Ύπηρξε διαπρεπής Έλληνας πιανίστας με λαμπρή, διεθνή καριέρα. Μολονότι εκ γενετής τυφλός, σπούδασε μουσική με τη μέθοδο «Μπρέιγ», παίρνοντας τά πρώτα του μαθήματα από την ηλικία των τριών ετών. Λόγω της εξαιρετικής του επίδοσης, υπήρξε ο πρώτος τυφλός πιανίστας που έγινε δεκτός στο περίφημο Ώδείο του Παρισιού, εξαναγκάζοντας τό Ίδρυμα νά τροποποιήσει τό Καταστατικό του! Άποφοίτησε τό 1936 μέ Άριστα καί Α΄ βραβείο.

Έκτοτε διακρίθηκε ως σολίστ έμφανιζόμενος σχεδόν σέ όλο τόν κόσμο μέ τή συνεργασία κορυφαίων όρχηστρών καί μαέστρων!

2. ITZAK PERLMAN (1945-...)

Είναι ό μεγαλύτερος εν ζωή βιολονίστας (σύμφωνα μέ τή γνώμη των έγκυρότερων μουσικοκριτικών), παρ' όλο πού είναι ανάπηρος στά πόδια του, λόγω πολιομυελίτιδας πού έπαθε στήν ηλικία των 4 ετών. Γεννήθηκε στό Ίσραήλ τό 1945 καί σπούδασε βιολί στό Τέλ-Άβίβ καί στή Νέα Ύόρκη, στό κορυφαίο μουσικό Ίδρυμα των ΗΠΑ, τή Μουσική Σχολή Τζούλλιαρτ.

Άπό τό 1964 έχει συνεργαστεί μέ όλες τίς κορυφαίες όρχηστρες καί μαέστρους, δίνοντας συναυλίες σέ όλο τόν κόσμο. Έχει βραβευθεί επανειλημμένα από κορυφαίους οργανισμούς (Κυβερνήσεις, Πανεπιστήμια, Άκαδημίες Γραμμάτων καί Τεχνών, κ.ά.) τόσο γιά τήν προσφορά του στή μουσική όσο καί γιά τή συμβολή του σέ έργα κοινωνικής προσφοράς.

3. THOMAS QUASTHOFF (1959-...)

Γερμανός βαρύτονος. Μιά άλλη εξέχουσα προσωπικότητα στον χώρο τής μουσικής. Είναι «παιδί τής θαλιδομίδης» (άποτέλεσμα πειραμάτων μέ θαλιδομίδη σέ έγκυες γυναίκες, κυρίως, τή δεκαετία του '50).

Περιγράφοντας τόν έαυτό του, αναφέρει: ύψος 1,34, κοντά χέρια, έπτά δάχτυλα —4 δεξιά, 3 άριστερά—, έντονα χείλη, επάγγελμα: τραγουδιστής.

Θεωρεί τόν έαυτό του ως καλλιτέχνη μέ κάποια αναπηρία καί όχι ως ανάπηρο πού μπορεί νά τραγουδήσει καλά.

Έζησε πολλά χρόνια σέ ένα ειδικό σχολείο γιά παιδιά μέ αναπηρίες τή δεκαετία του '60, τό όποιο ένιωθε ως στρατόπεδο συγκέντρωσης. Ξεκίνησε μαθήματα μουσικής γιά χόμπυ, αλλά τό χόμπυ γινόταν όλοένα καί πιό σοβαρή άπασχόληση. Στά 30, καί άφου είχε έργασθει σέ διάφορες δουλειές παράλληλα, ένιωσε ότι μπορούσε νά άφοσιωθεί άποκλειστικά στή μουσική.

Σήμερα πραγματοποιεί διεθνή καριέρα, συνεργάζεται μέ σημαντικές όρχηστρες καί μουσικούς, έχει άποκλειστικό συμβόλαιο μέ τή Deutsche Grammophon καί από τό 1999 διδάσκει τραγούδι στή Μουσική Άκαδημία του Detmold. Αναφέρει κάπου: «Γιά μένα, ή αναπηρία είναι γεγονός καί όχι πρόβλημα... Φυσικά, έχω νά άντιμετωπίσω διαφορετικά προβλήματα από άλλους άνθρώπους. Όμως, ή ζωή μου δέν διαφέρει πολύ από τή ζωή άνθρώπων χωρίς αναπηρία. Άλλωστε ποιός δέν είναι ανάπηρος στήν ουσία; Έγώ, έχω τήν τύχη νά έχω μία αναπηρία πού όλοι μπορούν νά δούν. Άν όμως είσαι πάντα δυστυχής, καί σέ ενδιαφέρει μόνο ή έπιτυχία ή τό χρέημα, μήπως δέν είσαι ανάπηρος από μία άποψη;».

4. ANDREA BOCELLI (1958-...)

Εἶναι ἓνας πολὺ σημαντικὸς Ἰταλὸς τραγουδιστὴς μὲ ἀναπηρία. Ἀρχικὰ σπούδασε νομικὴ, ἀλλὰ τὸν κέρδισε ἡ μουσικὴ. Ἐὰν καὶ τυφλὸς, κατάρφερε μὲ τὴ δύναμη τῆς θελήσεώς του καὶ τὴν ἀγάπη του στὴ μουσικὴ, νὰ διακριθεῖ στὸ παγκόσμιο καὶ ἄκρως ἀνταγωνιστικὸ μουσικὸ στερέωμα — καὶ εἰδικὰ αὐτὸ τοῦ τραγουδιοῦ.

Ἐκτὸς ἀπὸ συναυλίες πού ἔχει δώσει σὲ ὅλο τὸν κόσμο μὲ διακεκριμένες ὀρχήστρες, μαέστρους καὶ μουσικοὺς, ἔχει συμμετάσχει ἀκόμα καὶ σὲ παραγωγὲς ὀπερας!

5. JEFFREY TATE (1943-...)

Συγκαταλέγεται στοὺς κορυφαίους βρετανοὺς μαέστρους καὶ πιανίστες. Γεννήθηκε μὲ νευρολογικοῦ τύπου ἀναπηρία (spina bifida) πού δέν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ σταθεῖ ἢ νὰ περπατήσει χωρὶς βοήθεια. Ἀρχικὰ, οἱ

σπουδὲς του ἦταν στὴν ἰατρικὴ (στὸ Christ's College στὸ Καίμπριτζ καὶ στὴ συνέχεια στὸ St. Thoma's Hospital στὸ Λονδίνο), προτοῦ ἀσχοληθεῖ ἀποκλειστικά μὲ τὴ μουσικὴ.

Τὸ 1985, ἀνέλαβε τὴ θέση τοῦ διευθυντῆ ὀρχήστρας τῆς φημισμένης English Chamber Orchestra. Τὸ 2005, ἀνέλαβε τὴ θέση τοῦ καλλιτεχνικοῦ διευθυντῆ τοῦ San Carlo Theatre στὴ Νάπολη. Ἐχει λάβει πολλές διακρίσεις καὶ βραβεῖα (Βρετανία, Γαλλία, Ἰταλία, κ.λπ.).

Τέλος, ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε τρεῖς φημισμένους μουσικοὺς τῆς ἐλαφρᾶς, τζάζ καὶ πόπ μουσικῆς:

Steve Wonder (ἐκ γενετῆς τυφλὸς), τραγοῦδι, σύνθεση, φουσαρόμωνα.

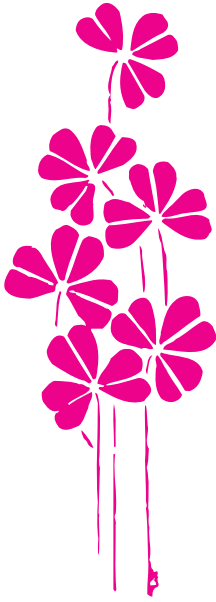
Ray Charles (τυφλὸς ἀπὸ τὰ πέντε του), τραγοῦδι, σύνθεση, φουσαρόμωνα.

Michel Bolton (ἐκ γενετῆς κουφὸς), τραγουδιστὴς καὶ συνθέτης.

Ἀντώνης ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ
(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ *Βηθεσδά*)

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΙΤΕ ΣΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ 93,6 FM

*Γιὰ νὰ παρακολουθήσετε τὸ πρόγραμμα
τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης,
συνδεθεῖτε μὲ τὴ συχνότητα τῶν 93,6 FM.
Ἐκπέμπει καθόλη τὴ διάρκεια τοῦ 24ώρου.*

Ἡ ἑλληνική γλῶσσα ὡς ὄχημα διάδοσης τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας

Α'

*Ὁμιλία κατά τήν Τελετή ἀνακηρύξεως
τοῦ κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη,
Ἐπιτ. Καθηγητῆ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,
σέ Ἐταῖρο τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης (10.5.2008)*

Σπάνια μιά γλῶσσα ἔχει συνδεθεῖ τόσο μέ μιά θρησκεία ὅσο ἡ ἑλληνική γλῶσσα μέ τή χριστιανική διδασκαλία. Θά σταθῶ σέ μερικά σημεία-σταθμούς γιά τή σύνδεση τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας μέ τή χριστιανική διδασκαλία καί εὐρύτερα μέ τή θρησκεία, μέ τήν Ἐκκλησία, μέ τή λατρεία, μέ τήν ἱεραποστολή, μέ τόν Ἑλληνισμό.

Γλῶσσα καί θρησκεία

Ἐπιτρέψτε μου, πρῶτα, μερικές γενικές σκέψεις γιά τό θέμα πού συζητοῦμε. Δέν μπορεῖς νά διδάξεις μιά ὅποιαδήποτε θρησκεία, χωρίς νά μιλήσεις ζωντανά, πειστικά, λογικά μαζί καί βιωματικά, μέ πάθος, μέ ἔμπνευση, μέ ἐνθουσιασμό γιά τήν πίστη σου. Πά νά «κοινωνήσεις», ὁμως, τήν πίστη σου, πρέπει νά ἐπικοινωνήσεις μέ τούς ἀνθρώπους, πού θέλεις νά καταστήσεις κοινωνούς τῆς πίστεως σου. Πρέπει ἡ πίστη νά γίνει «κοινωνία». Ἡ σκέψη νά γίνει γλῶσσα. Ἡ διδασκα-

λία νά γίνει ἐπικοινωνία. Τό συναίσθημα καί τό βαθύτερο βίωμα νά γίνουν γλωσσική ἔκφραση. Πρέπει ὅλα νά κατατείνουν σέ μιά συνάντηση μέ τόν ἄλλον. Συνάντηση οὐσίας, συνάντηση ἀγάπης, συνάντηση ζωῆς. Συνάντηση πού θά ξεκινήσει, θά ἐστιασθεῖ καί θά ἐπιτευχθεῖ μέ τή γλῶσσα. Τό Εὐαγγέλιο εἶναι —μή τό ξεχνᾶμε— «ἡ καλή ἀγγελία», «τό καλό γλωσσικό μήνυμα», «ἡ ἀγγελία πού ὀδηγεῖ στή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου» ὡς «νέα συμφωνία», ὡς «νέα καθοδήγηση τοῦ ἀνθρώπου», ὡς «Καινή Διαθήκη». Εἶναι τόσο σημαντική ἡ γλωσσική ἀνακοίνωση καί ἐπικοινωνία τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὥστε —γιά νά ξεπερασθοῦν τά ἐμπόδια πού θέτει ἡ γλωσσική ἐπικοινωνία (οἱ διαφορετικές γλῶσσες πού μιλοῦν οἱ ἀνθρώποι)— δόθηκε ἄνωθεν ἀκόμη καί τό χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας, τοῦ νά γίνεται δηλ. κατανοητός ὁ κηρύττων τή νέα πίστη, ὁ κηρύττων τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπό ἀνθρώ-

πους πού μιλοῦν ἄλλες γλώσσες ἀλλά πού μέ τό χάρισμα τῆς γλωσσολαλίας κατανοοῦν τά λεγόμενα σάν νά λέγονται στή γλώσσα τους.

Ἐν ὀλίγοις, κάθε μορφή διδασκαλίας τῆς πίστεως, ἐν προκειμένῳ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, δέν κοινωνεῖται ἐρήμην τῆς γλώσσας· πραγματώνεται ὡς γλωσσική ἐπικοινωνία, μέσα ἀπό τήν ὁποία περνοῦν ἡ διδασκαλία καί τά μηνύματα. Εἶναι δέ τόσο σημαντική ἡ γλωσσική διατύπωση τῶν κεμένων, ὅπως παραδίδονται, ὥστε ἐνίοτε ἕνα καί, ἕνα ἢ (διαζευκτικό), μιᾶ ἀντωνυμία, ἕνα ῥήμα, ἡ θέση μιᾶς λέξης, νά καθορίζουν ἐρμηνευτικά, ὅπως εἶναι γνωστό, διαφορετικές δογματικές θέσεις, ἀκόμη καί διαφορετικές ὁμολογίες. Ὅπου δέ τό ἱερό κείμενο παίζει καί τόν ρόλο τοῦ νόμου (Π. Διαθήκη, Κοράνι κ.ἄ.), ἡ γλωσσική διατύπωση καί ἐρμηνεία καθορίζουν καί τήν ἴδια τή ζωή τῶν ἀνθρώπων, ὄχι ἀπλῶς τή θρησκευτική τους πίστη.

Χριστιανική θρησκεία καί Ἑλληνική γλώσσα

Ἡ σχέση αὐτή πῆρε πολλαπλές μορφές καί προεκτάσεις. Ἡ ἀπλοποιημένη ἐξελικτική μορφή τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς διαλέκτου ἀποτελέσσε ὅ,τι ὀνομάζεται Ἀλεξανδρινή Κοινή, γιατί διαμορφώθηκε στά χρόνια τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καί, μέσω τῶν κατακτήσεων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀναδείχθηκε σέ γλώσσα εὐρύτερης χρήσης, ἀπό τήν Ἑλλάδα ἕως τίς Ἰνδίες. Μιλήθηκε δηλ. κυρίως ἀλλά καί γράφτηκε ὡς δευτέρα —ἐνίοτε καί ὡς πρώτη— γλώσσα καί ἀπό μή Ἑλληνας. Καί γιατί ὑπῆρξε προϊόν μακρᾶς ἐξελίξεως καί γιατί χρησιμοποιήθηκε ἀπό ὀμιλητές πού δέν εἶχαν τά Ἑλληνικά ὡς μητρική

γλώσσα, ἡ Ἑλληνική ὡς Ἀλεξανδρινή Κοινή πῆρε μιᾶ ἀρκετά ἀπλουστευμένη μορφή στήν προφορά τῆς γλώσσας πρῶτα καί πάνω ἀπ' ὅλα, ἀλλά καί στή δομή —γραμματική καί συντακτική— καί, ἀναπόφευκτα, στό λεξιλόγιο. Σ' αὐτή τή γλώσσα γράφτηκαν τά κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Σ' αὐτή τή γλώσσα μεταφράστηκε (ἀπό τοῦς Ἑβδομήκοντα) καί ἡ ἴδια ἡ Παλαιά Διαθήκη, σέ μετάφραση πού καθιερώθηκε περισσότερο καί ἀπό τό πρωτότυπο! Ἡ μετάφραση δέ αὐτή ἔγινε, διότι οἱ «Ἑλληνιστές» (οἱ Ἑβραῖοι δηλ. πού μιλοῦσαν Ἑλληνικά) ἦταν τόσο πολλοί πού χρειάστηκε νά ἔχουν τήν Παλαιά Διαθήκη στή γλώσσα πού καταλάβαιναν καί μέ τήν ὁποία ἐπικοινωνοῦσαν. Ἡ γλώσσα τῶν κανονικῶν Εὐαγγελίων τῆς Κ. Διαθήκης ποικίλλει, βεβαίως, ὑφολογικά ἀπό Εὐαγγέλιο σέ Εὐαγγέλιο. Ἄλλοτε εἶναι πιό ἀπλή, ἄλλοτε πιό λόγια. Πάντοτε ὁμως βρίσκεται ἐντός τῶν ὁρίων τῆς Ἀλεξανδρινῆς Κοινῆς καί, ὅπωςδήποτε, εἶναι ἔτσι γραμμένη, ὥστε νά εἶναι κατανοητή στους ἀπλούς ἀνθρώπους, ὅπως ξέρουμε ὅτι ἦταν καί ὁ ἴδιος ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ. Μέ παρομοιώσεις καί παραδείγματα ἀπό τήν καθημερινή ἀπλή, καί μάλιστα ἀγροτική ζωή. Μέ χρήση τοῦ προφορικοῦ λόγου καί μάλιστα, πολύ συχνά, τοῦ ἄμεσου λόγου —ὄχι τοῦ ἔμμεσου, πού εἶναι πιό ἐπεξεργασμένος— καί ἐπίσης μέ εὐρεία χρήση τῶν ρηματικῶν προτάσεων, στίς ὁποῖες κυριαρχεῖ τό ζωντανό, προσωπικό, βιωματικό ὕφος ἀντί τοῦ περιγραφικοῦ-διαπιστωτικοῦ ἀποστασιοποιημένου ὕφους τῶν ὀνοματικῶν προτάσεων.

Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁσάκις μιλοῦμε γιά τό ποιά ἦταν ἡ μορφή καί ἡ δομή τῆς

Ἄλεξανδρινῆς Κοινῆς, ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐκείνη πού θεωρεῖται ὡς τό πιό χαρακτηριστικό δείγμα. Βέβαια, ἀπό τόν 1ο αἰῶνα π.Χ. εἶχε ἀρχίσει νά ἔχει ἀπήχηση στους λογίους καί γενικότερα στους μορφωμένους τό κίνημα τοῦ Ἀττικισμοῦ. Μέ τήν ἐμφάνισή του μάλιστα διαμορφώθηκε, ὅπως εἶναι γνωστό, μία διπλή παράδοση στή χρήση τῆς Ἑλληνικῆς: Ἄφ' ἑνός μὲν χρησιμοποιήθηκε ἡ «ἀττικιστική» μορφή, πού ἐμμεῖτο τήν ἀρχαία ἀττική διάλεκτο καί ἀποτέλεσε τή γραπτή γλῶσσα, τήν ὀνομαζόμενη *λόγια παράδοση*, ἡ ὁποία ἐξελίχθηκε σέ ὅ,τι εἶναι γνωστό ὡς *καθαρεύουσα*. Παράλληλα ὁμως συνέχισε νά χρησιμοποιεῖται, διαρκῶς ἐξελισσόμενη πρὸς ἀπλούστερες μορφές, ἡ Ἄλεξανδρινή Κοινή ἢ Κοινή τοῦ Εὐαγγελίου, πού ἀποτέλεσε τήν προφορική Ἑλληνική καί μετεξελίχθηκε σέ ὅ,τι ὀνομάζουμε *δημοτική*. Τήν περίοδο πού ἀναδεικνύεται ὁ Χριστιανισμός σέ ἐπίσημη γλῶσσα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας, δηλ. τοῦ Βυζαντίου, ἐννοῶ τόν 4ο μ.Χ. αἰῶνα, οἱ Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ *Βασίλειος*, ὁ *Γρηγόριος* καί ὁ *Ἰωάννης*, υἰοθετοῦν στόν λόγο τους τήν ἀττικιστική παράδοση, δηλ. ἀπομακρύνονται ἀπό τήν ἀπλή γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπό τήν Κοινή, διαμορφώνοντας ἔτσι τήν ἐπίσημη μορφή λόγου τῶν πατερικῶν κειμένων καί τῆς Ἐκκλησίας μας γενικότερα. Τολμῶ νά ὑποστηρίξω πῶς, ἂν οἱ τρεῖς Μεγάλοι Ἱεράρχες μας εἶχαν υἰοθετήσει τήν Κοινή τοῦ Εὐαγγελίου, τότε πιθανότατα —μέ τή δύναμη τοῦ παραδείγματός τους καί τοῦ λόγου τῆς Ἐκκλησίας— θά εἶχε γενικευθεῖ ἡ Κοινή καί δέν θα ὑπῆρχε στήν Ἑλληνική πρόβλημα γλωσσικῆς διμορφίας. Ὅπως δὲ πο-

τε, οἱ Μεγάλοι Πατέρες προτίμησαν τή λόγια γλῶσσα τῆς ἐποχῆς τους, τήν ἀττικιστική, γιά συγκεκριμένους λόγους: γιά νά μιλήσουν γιά τή νέα θρησκεία μέ μία καλλιεργημένη ἤδη γλῶσσα πού παρείχε λεπτές γλωσσικές διακρίσεις καίριων ἐννοιῶν· γιά νά χρησιμοποιήσουν τή μορφή γλῶσσας πού ἐπικρατοῦσε μεταξύ τῶν μορφωμένων τῆς ἐποχῆς καί μάλιστα τῶν ἑλληνικῆς μορφώσεως, πού ὑποτιμοῦσαν τοὺς Χριστιανούς ὡς ἀπαίδευστους· γιά νά ἀντιμετωπίσουν μέ γλωσσική ἐπάρκεια τά προβλήματα τῶν πολλῶν αἰρέσεων πού τίς περισσότερες φορές ἀκροβατοῦσαν στή λέξη.

Τή λόγια μορφή τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλῶσσας ἐνίσχυσε καθοριστικά ἡ γλῶσσα τῆς λατρείας. Ἡ γλῶσσα τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου καί τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου ἔπαιξε σημαντικό ρόλο σ' αὐτό. Τό ἴδιο καί ἡ γλῶσσα τῶν Ὑμνων τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, τῆς Ὑμνολογίας ὄλων τῶν χρόνων τοῦ Βυζαντίου μέ τοὺς μεγάλους Βυζαντινοὺς ὀρθόδοξους ὕμνογράφους.

Ἔτσι, ἡ ἑλληνική γλῶσσα ὄχι μόνο συνδέθηκε μέ τήν ὀρθόδοξη πίστη καί τήν ὀρθόδοξη λατρεία, ἀλλά ἀνατροφοδότησε γλωσσικά τήν Ἑλληνική, ἀφοῦ οἱ λέξεις τῆς λόγιας παράδοσης γίνονταν κτῆμα καί τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ καί ἐπηρέαζαν τή γλωσσική του ἔκφραση. Ἐνα πλῆθος ἐκκλησιαστικῶν φράσεων ἀπό τό Εὐαγγέλιο, τή Θ. Λειτουργία καί τήν Ὑμνογραφία (ιδίως τῆς Μ. Ἑβδομάδος) ἔχουν περάσει στήν καθημερινή γλῶσσα τοῦ λαοῦ. (Μερικά παραδείγματα: *ἀγρόν ἠγόρασε, ἀντί τοῦ μάννα χολήν, ἄξιός ὁ μισθός του, ἀπό καταβολῆς κόσμου, ἀπό τόν Ἄννα στόν Καϊάφα,*

ἄρον-ἄρον, ἄρρητα ῥήματα, ἅς ὄψεται, ἄσωτος νιός, διά τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, διά τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων, δόξα σοι ὁ Θεός, εἶπα καί ἐλάλησα, ἐκ τοῦ πονηροῦ, ἐπί ξύλου κρεμάμενος, νά θέσω τόν δάκτυλον εἰς τόν τύπον τῶν ἡλῶν, ζωή χαρισάμενη κ.λπ.). Για πολλούς αἰῶνες, μέχρι τίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνα, ἡ διπλή γλωσσική παράδοση ἦταν εὐρύτερα ἀποδεκτή καί μόλις περί τό 1800, μέ τή διαμάχη τοῦ Εὐγένιου Βούλγαρι μέ τόν Ἰώσηπο Μοισιόδακα καί τούς ὑποστηρικτές τῆς μιᾶς καί τῆς ἄλλης πλευρᾶς, ἀνακύπτει τό γνωστό γλωσσικό ζήτημα. Ὅσοτόσο, ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ὅταν χρειάστηκε ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νά ἀντιμετωπίσει τό κύμα τοῦ προσηλυτισμοῦ πού πῆγε νά περάσει στόν λαό ἀπό ἱερωμένους ἄλλων χριστιανικῶν ὁμολογιῶν, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποίησαν τή δημοτική γιά νά προσελκύσουν ἀπλούς λαϊκοὺς ἀνθρώπους, τότε καί οἱ Ὁρθόδοξοι ἱερωμένοι ἄρχισαν νά χρησιμοποιοῦν τήν ἀπλούστερη Ἑλληνική, τή δημοτική γλῶσσα, γιά νά στηρίξουν τόν λαό στήν ὀρθόδοξη πίστη του μέ τό κήρυγμά τους, εἰσάγοντας μιὰ μορφή γλῶσσας πού ἔχει χαρακτηριστεῖ ὡς ἐκκλησιαστικός δημοτικισμός. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι στόν Νεοελληνικό Διαφωτισμό, σ' αὐτό τό ἐθνικο-πνευματικό κίνημα παιδείας πού προετοίμασε ἰδεολογικά τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση τοῦ '21, οἱ ὀρθόδοξοι ἱερωμένοι (ἀπό ἀπλοὶ διάκονοι ἕως διακεκριμένοι ἐπίσκοποι) εἶναι αὐτοὶ πού χρησιμοποίησαν τήν ἀπλή ἑλληνική γλῶσσα γιά νά μεταφράσουν καί νά σχολιάσουν τά ἀρχαῖα κείμενα, αὐτά πού χρησίμευσαν ὡς βάση γιά τήν τόνωση τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ.

Κύριλλος καί Μεθόδιος:

Ὁ ἐκχριστιανισμός τῶν Σλάβων

Ἡ κορύφωση τῆς ἀξιοποίησης τῆς γλώσσας στήν ἱεραποστολή εἶναι ἐκγλυφη στήν περίπτωση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῶν ἀδελφῶν *Κωνσταντίνου* (μετέπειτα *Κυρίλλου*, ὅταν ἐκάρη μοναχός στά τέλη τοῦ βίου του) καί *Μεθοδίου*, πού κατάγονταν ἀπό τή Θεσσαλονίκη. Λόγιος ὁ *Κωνσταντῖνος/Κύριλλος*, σπουδασμένος, καθηγητής, προστατευόμενος τοῦ διαπρεποῦς λογίου Πατριάρχου Φωτίου. Μοναχός ἀπό νωρίς ὁ *Μεθόδιος*, ὀργανωτικός, δημιουργικός, στά βήματα τοῦ *Κυρίλλου*, μέ συμπληρωματικό ρόλο, ἐπίσης προστατευόμενος ἀπό τόν Φώτιο.

Κύριλλος καί Μεθόδιος εἶναι αὐτοὶ πού ἐκχριστιάνισαν τή Μοραβία (σημερ. Τσεχία καί Σλοβακία) καί μετέπειτα τήν Παννονία (σημερ. Οὐγγαρία). Ἑλληνες καί Σλάβοι μαθητές τους συνέχισαν τό ἔργο τους ἀργότερα στή Βουλγαρία καί σέ ἄλλες χῶρες τῶν Βαλκανίων, φθάνοντας μέχρι τήν Πολωνία καί ἀργότερα μέχρι τή Ρωσία.

Οἱ δύο Βυζαντινοὶ ἱεραπόστολοι τοῦ 9ου αἰῶνα βρέθηκαν σέ λαούς πού θρησκευτικά δέν εἶχαν σχέση μέ τόν Χριστιανισμό καί γλωσσικά διέθεταν μόνο προφορικό λόγο. *Δέν εἶχαν γραφή.* Ἔτσι οἱ δύο ἱεραπόστολοι, μέ προεξάρχοντα τόν λόγιο Κύριλλο (*Κωνσταντῖνο* τότε ἀκόμη), χρειάστηκε πρῶτα ἀπ' ὅλα νά δημιουργήσουν, νά ἐφαρμόσουν καί νά διδάξουν ἓνα σύστημα γραφῆς, στό ὁποῖο θά ἔγραφαν μεταφρασμένη τή χριστιανική διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου (ἀρχικά τά ἀποσπάσματα πού διαβάζονταν στή Θ. Λειτουργία) καί τήν ἴδια τή Θ. Λειτουργία. Αὐτό πού ἔκαναν στήν πράξη —σάν νά ἦταν γλωσσολόγοι

καί ὄχι ἀπλοί ἱεραπόστολοι— ἦταν νά παραστήσουν σέ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου τίς φωνητικές ἀξίες τῶν φθόγγων τῆς Σλαβικῆς, γεγονός πού ἀπαιτοῦσε γνώσεις καί φαντασία. Ἔτσι δημιούργησαν ἀρχικά τό *γλαγολιτικό ἀλφάβητο*, τό ὁποῖο ἀργότερα χρειάστηκε νά ἀπλοποιηθεῖ ἀρκετά καί νά ἀποτελέσει τό σημερινό *κυριλλικό ἀλφάβητο* (ἀπό τό ὄνομα τοῦ Κυρίλλου πού τοῦ ἔδωσε τήν πρώτη μορφή, μολονότι ἀργότερα ἀπλοποιήθηκε σημαντικά ἀπό τόν Μεθόδιο). Ἄς θυμίσουμε ἐδῶ ὅτι αὐτό ἦταν τό δεύτερο ἀλφάβητο, πού προήλθε ἀπό τό ἀλφάβητο τῆς Ἑλληνικῆς, ἐπαυξημένο μέ ἕναν ἀριθμό παραγῶγων γραμμάτων, γιά νά ἀποδώσει τούς φθόγγους τῆς Σλαβικῆς (γλώσσα ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ἀπό μεγάλη ποικιλία οὐρανικῶν συμφῶνων). Τό πρῶτο ἀλφάβητο πού προήλθε ἀπό τήν Ἑλληνική εἶναι, ὡς γνωστόν, τό *λατινικό ἀλφάβητο*, δηλ. τό ἑλληνικό *δυτικό* (ὅπως λεγόταν) ἀλφάβητο τῆς Εὐβοίας (Χαλκίδος), πού μεταφέρθηκε ἀπό τούς Ἑλληνας ἐποίκους στήν Κάτω Ἰταλία (Μεγάλη Ἑλλάδα) ἀπ' ὅπου καί γενικεύθηκε στόν ἀρχαῖο ἰταλικό χῶρο.

Ἀξίζει νά τονισθεῖ ὅτι μέ τή δημιουργία —μέσω τοῦ κυριλλικοῦ ἀλφάβητου— γραπτοῦ λόγου τῆς ἀρχαίας Σλαβικῆς (τῆς λεγόμενης Σλαβονικῆς) ὄχι μόνο διαδόθηκαν μέσως αὐτῆς τά κείμενα τῆς Θ. Λειτουργίας, τά ἀναγνώσματα τοῦ Ἰεροῦ Εὐαγγελίου καί ὁλόκληρη ἡ Κ. Διαθήκη (μεταφράστηκε ἀπό τόν Μεθόδιο καί τούς μαθητές του) καθώς καί κείμενα τῶν Πατέρων, ἀλλά ἡ ἀπόκτηση γραφῆς καί ἡ δημιουργία γραπτοῦ λόγου ἔκαναν ὥστε νά ἀναπτυχθεῖ καί σλαβονική φιλολογική γλώσσα πού ἐπέ-

δρασε γενικότερα στήν πολιτιστική ἀνάπτυξη τῶν Σλάβων. Μέ τό ἐξελιγμένο καί ἐξειδικευμένο γιά τή γλώσσα τους ἀλφάβητο οἱ Σλάβοι ἐκφράστηκαν γραπτῶς καί δημιούργησαν ἀργότερα μέγала κείμενα λογοτεχνίας ἀλλά καί ὀρθόδοξης θεολογίας. Εἰς ἀναγνώριση αὐτοῦ τοῦ σημαντικοῦ ἔργου γιά τόν Χριστιανισμό καί τῆς περαιτέρω προσφορᾶς τους στήν πολιτιστική ἀνάπτυξη τῶν νέων σλαβικῶν λαῶν, ὁ πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β' στά νεότερα χρόνια (τό 1981) ἀνακήρυξε τούς Θεσσαλονικεῖς ἱεραπόστολους Κύριλλο καί Μεθόδιο «*ἀγίους προστάτες τῆς Εὐρώπης*».

Ἄς σημειωθεῖ, τέλος, ὅτι οἱ δύο ἱεραπόστολοι ἦταν γλωσσομαθεῖς, γνώριζαν δέ τή Σλαβική ἀπό τήν ἐποχή πού ὁ πατέρας τους ὡς δρουγγάριος τοῦ θέματος τῆς Θεσσαλονικῆς εἶχε ἀρμοδιότητα καί ἐπί τῶν Σλάβων. Ὁ Κύριλλος μάλιστα γνώριζε ἐπιπλέον Ἀραβικά καί Ἑβραϊκά. Ἡ ἐπιμονή τῶν Θεσσαλονικέων ἱεραποστόλων νά τελεῖται ἡ Λειτουργία στή Σλαβονική —καί ὄχι στή Λατινική, ὅπως ὑποστήριζαν οἱ δυτικοί ἱερεῖς— ἐδραίωσε τή σλαβική γλώσσα στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τῶν διαφόρων σλαβικῶν χωρῶν καί ἀπέτρεψε τή διά τῆς Λατινικῆς κατῆχηση τῆς Δυτικῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ὁμολογίας.

Γλωσσολογία καί μετάφραση τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Τό πρόβλημα πού ἀντιμετώπισαν ἐξ ἀρχῆς οἱ ἱεραπόστολοι Κύριλλος καί Μεθόδιος —ἐκτός τῶν ἄλλων— ἦταν τό ὀξύ πρόβλημα τῆς γλώσσας στήν ὁποία θά διδασκόταν τό Εὐαγγέλιο καί τά κείμενα τῆς Θ. Λειτουργίας ἐν συνεχείᾳ καί τά πατερικά, ὥστε νά γίνουν κατανοητά

ἀπό τούς Σλάβους καί νά πιστέψουν στή διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁρθώθηκε, λοιπόν, καί πάλι τό ἐμπόδιο κάθε ἱεραποστολικῆς προσπάθειας, τό ἐμπόδιο τῆς γλώσσας. Στήν περίπτωση μάλιστα τῶν Σλάβων, πού δέν εἶχαν γραφή, τό ἐμπόδιο ἦταν ἀκόμη μεγαλύτερο, γιατί γιά νά ὑπάρξει μετάφραση τοῦ Εὐαγγελίου καί τῆς Θ. Λειτουργίας, ὥστε νά διαβάζονται οἱ ἀρχές τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καί νά τελεῖται ἡ Θ. Λειτουργία, ἔπρεπε πρῶτα νά δημιουργηθεῖ ἕνα σύστημα γραφῆς καί νά διδαχθεῖ ἡ γραφή αὐτή στούς νεήλυδες στή χριστιανική πίστη. Αὐτό καί ἔγινε, ὅπως εἶδαμε, μέ τήν ἐπινόηση τοῦ κυριλλικοῦ ἀλφαβήτου, τροποποίηση καί προσαρμογή τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου στίς ἀνάγκες παράστασης τῆς σλαβικῆς γλώσσας.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή συνειδητοποιοῦμε ὅτι τό ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς σέ νεοφώτιστους Χριστιανούς οἱ ὁποῖοι δέν διαθέτουν γραφή (συνέβη, στήν πράξη, μέ τήν ἱεραποστολή σέ Ἀφρικανούς καί σέ διάφορες φυλές τοῦ Εἰθηνικοῦ καί τῆς Ἀσίας) περιλαμβάνει δύο γλωσσικά στάδια: α) τή δημιουργία γραφῆς καί β) τή μετάφραση τοῦ Εὐαγγελίου στή γλώσσα τῶν προσερχομένων στή χριστιανική πίστη. Βεβαίως, προϋποτίθεται ἕνα προγενέστερο ἀκόμη στάδιο: ἡ ἐκμάθηση τῆς γλώσσας τῶν προσηλυτιζομένων ἀπό τόν ἀσκοῦντα τό ἱεραποστολικό ἔργο. Πά νά διδάξεις τό Εὐαγγέλιο τῆς νέας θρησκείας, πρέπει πρῶτα νά μάθεις ὁ ἴδιος τή γλώσσα τῶν μελλοντικῶν πιστῶν.

Ἡ ἀνάγκη αὐτή ἀπασχόλησε τή γλωσσική ἐπιστήμη καί ὀδήγησε σέ σημαντικές ἀρχές ἀνάλυσης καί μετάφρασης σέ διάφορες γλώσσες. Ἀπό τούς πιό γνω-

στούς γλωσσολόγους πού ἀσχολήθηκαν μέ τή μετάφραση εἶναι ὁ Kenneth Pike, Ἀμερικανός στρουκτουραλιστής γλωσσολόγος, πρωτοπόρος σέ θέματα φωνολογικῆς καί μορφολογικῆς (γραμματικῆς) ἀνάλυσης.

Εἰδικότερα ὡς πρός τή μετάφραση (ὅταν εἶχε λυθεῖ τό πρόβλημα τῆς γραφῆς), προέκυψε τό μεῖζον θέμα *πῶς μεταφράζεις τό Εὐαγγέλιο* σέ πολιτισμούς τελείως διαφορετικούς καί σέ γλώσσες ἐπίσης τελείως διαφορετικές ὡς δομή ἀπό τίς Ἰνδοευρωπαϊκές. Ὅτι προκρίθηκε γενικότερα ἦταν ἡ *ἐλεύθερη νοηματική μετάφραση* (ἀντί τῆς *πιστῆς κατά λέξιν* μεταφράσεως πού συχνά ἦταν ἀδύνατη ἕως κωμική!) Προκρίθηκε δηλ. ἡ μετάφραση πού ἀπέδιδε *τά νοήματα* τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου, ξεπερνώντας τή δυσκολία ἀπό τήν ἔλλειψη λέξεων πού θά ἀπέδιδαν τίς ἔννοιες τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας —ἰδίως σέ δογματικό επίπεδο— μέ τή χρήση *περιφραστικῶν δηλώσεων* καί μέ τή δημιουργία *νεολογισμῶν*, ὅσο τό δυνατόν μέ μεγαλύτερη ἔτυμολογική διαφάνεια. Ἀνάλογα προβλήματα ξεπεράστηκαν καί στόν τομέα τῆς Γραμματικῆς (χρόνοι καί ποιόν ἐνεργείας ρημάτων, ἀντωνυμίες προσωπικές, μετοχές κ.ἄ.) καί, βεβαίως, τῆς Σύνταξης.

Τελικά, ἀναπτύχθηκε μιὰ ὀλόκληρη θεωρία καί τεχνική τῆς μετάφρασης γιά ἱεραποστολικούς σκοπούς πού χρησιμοποίησε κυρίως ἡ προτεσταντική καί ἡ ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία. Ὅρισμένες μάλιστα τεχνικές ἀνάλυσης τῆς γλώσσας (σέ φωνήματα, μορφήματα κ.λπ.) βοήθησαν στήν ἀνάπτυξη τοῦ *ἀμερικανικοῦ στρουκτουραλισμοῦ*, τῆς Σχολῆς πού ἐπικράτησε στήν Ἀμερική πρῶν ἀπό τή *Γενετική – Μετασηματισκή γλωσσολο-*

γία του Noam Chomsky.

Ἐπ' εὐκαιρία θά ἤθελα νά ἀναφερθῶ, δι' ἐλαχίστων μόνο, στό θέμα τῆς γλώσσας τελέσεως τῆς Θ. Λειτουργίας στίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες πού λειτουργοῦν σέ ξένες χῶρες (Ἀμερική, Αὐστραλία, Καναδά, Εὐρώπη κ.ἄ.). Τό πρόβλημα πού ἀναφύεται μονίμως εἶναι κατά πόσον πρέπει ἡ Θ. Λειτουργία νά τελεῖται στήν ξένη γλώσσα (δηλ. ἀπό μετάφραση) ἢ στήν Ἑλληνική τοῦ πρωτοτύπου; Καί οἱ δύο πρακτικές ἀκολουθοῦνται. Ὡστόσο, θεωρῶ προσωπικά ὅτι ἡ Θ. Λειτουργία, ἐκ τῆς φύσεώς της ἔχει *τελετουργικό χαρακτήρα* (δεσπόζει ὁ εὐχαριστιριακός χαρακτήρας, ἡ τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας), γι' αὐτό καί *πρέπει νά τελεῖται στή γλώσσα τοῦ πρωτοτύπου*, ὁ δέ πιστός νά παρακολουθεῖ τά δρώμενα μέ ἐγκόλπιο πού θά περιέχει ἀντικρουστά πρωτότυπο καί μετάφραση (καί μάλιστα σέ μετάφραση ἐνισχυμένη μέ λίγα ἐπεξηγηματικά σχόλια ὡς πρός τά στάδια τῆς τέλεσης τοῦ μυστηρίου). Τό κήρυγμα μπορεῖ νά γίνεται στήν ξένη γλώσσα, ὅπως καί ὀρισμένες εὐχές ἢ καί ὕμνοι μπορεῖ νά ἐκφωνοῦνται καί στήν ξένη γλώσσα, πού γιά τούς περισσότερους Ὁμογενεῖς (τρίτης καί πλέον γενιᾶς) εἶναι καί ἡ μητρική τους γλώσσα. Ὅμως ἡ ἑλληνική γλώσσα τοῦ πρωτοτύπου, μέ τό τελετουργικό της ὕφος καί περιεχόμενο, δέν πρέπει νά ὑποκαθίσταται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπό μετάφραση, γιατί οἱ λέξεις στό πέραςμα ἀπό τή μιᾶ γλώσσα στήν ἄλλη γλώσσα χάνουν σέ σημαντικό βαθμό τό σημασιολογικό τους περιεχόμενο καί τό βιωματικό τους φορτίο, στοιχεῖα ἀπαραίτητα στόν μυστηριακό χαρακτήρα τῆς Θ. Λειτουργίας.

Ἄλλο εἶναι, νομίζω, τό ἐγγεῖρημα πού

ἔγινε στήν Ἑλλαδική Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπί τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου, μετά τό Εὐαγγέλιο στό πρωτότυπο νά ἀναγιγνώσκεται καί ἡ ἀπόδοσή του σέ ἐγκυρη νεοελληνική μετάφραση, γιά νά γίνεται περισσότερο κατανοητό καί ἀπό τούς πιστούς πού δέν μποροῦν νά παρακολουθήσουν εὐκόλα ἔστω καί τήν ἀπλή (ἀλλά πάντως ἀρχαία) γλώσσα τοῦ Εὐαγγελίου. Στό κάτω-κάτω ἡ διπλή προσέγγιση (ὅταν δηλ. συνυπάρχει ἡ ἀνάγνωση τοῦ πρωτοτύπου κειμένου) ἐντυπώνεται καλύτερα στή μνήμη κάθε πιστοῦ. Προσωπικά, πιστεύω ὅτι μιᾶ τέτοια δευτέρη ἀνάγνωση θά ὠφελοῦσε εὐρύτερα, δοθέντος ὅτι στίς 2.000 χρόνια πού μᾶς χωρίζουν ἀπό τήν ἀρχική διατύπωση τοῦ Εὐαγγελίου σημειώθηκαν γλωσσικές μεταβολές, ἔτσι ὥστε κάποια χωρία τοῦ Εὐαγγελίου, ἰδίως δέ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου, νά γεννοῦν — ὅπως εἶναι φυσικό — περιορισμένης ἐκτάσεως δυσκολίες στήν κατανόηση, λόγω κυρίως τῆς ἀλλαγῆς τῶν σημασιῶν ἢ τῆς ἀρρησίας λέξεων πού χρησιμοποιοῦνταν στήν Ἑλληνική τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ ἀλλά καί λόγω τῆς μειωμένης ἐπαφῆς τῶν μαθητῶν μας στό Σχολεῖο μέ «τά παλιότερα Ἑλληνικά» μας (τόν ἀρχαῖο λόγο καί τή λόγια παράδοση).

(συνεχίζεται)

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

‘Η Γιορτή του Άθλητή

Τήν 31η Μαρτίου 2008 πραγματοποιήθηκε στο Ώδείο της πόλεώς μας ή «Γιορτή του Άθλητή», που συνδιοργάνωσαν για τέταρτη συνεχή χρονιά ή Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και ή Ένωση Πτυχιούχων Φυσικής Αγωγής Ρεθύμνου. Παρουσία του Σεβ. Μητροπολίτη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ, του Νομάρχη κ. Γεωργ. Παπαδάκη, του Δημάρχου Ρεθύμνης κ. Γεωργ. Μαρινάκη, εκπροσώπων των λοιπών τοπικών Αρχών, αθλητικών παραγόντων κ.ά. βραβεύτηκαν άθλητές Συλλόγων του Ρεθύμνου και οί προπονητές τους, που άπέσπασαν τοπικές και πανελλήνιες διακρίσεις στή διάρκεια του 2007 σέ ομαδικό και άτομικόν επίπεδο. Τόν τίτλο του καλύτερου άθλητή της χρονιάς έλαβαν ό άθλητής στίβου κ. Έμμ. Σφακιανάκης και τόν αντίστοιχο της καλύτερης άθλήτριας οί άθλήτριες του ΟΚΑ Άρκάδι στήν καλαθοσφαίριση κ.κ. Δέσπ. Θεοδορομανωλάκη και Μυρ. Άνυφαντάκη. Τιμώμενα πρόσωπα της έκδηλώσεως, στά όποια άπονεμήθηκαν ειδικές πλακέτες, ήσαν ή ομάδα Καλαθοσφαιρίσεως του ΑΓΟΡ γιά τή συμμετοχή της στόν τελικόν άγώνα Κυπέλλου Ελλάδας και ό συντ. καθηγητής Φυσικής Αγωγής κ. Γεώργ. Έκκεκάκης γιά τήν προσφορά του στόν άθλητισμό. Τραγούδια Έλλήνων συνθετών άπέδωσε ή Παιδική Χορωδία του Κέντρου Νέων του Δήμου Ρεθύμνης.

«Όταν ό Θεός πεθαίνει»

Μέ έκδηλωση σέ καφέ της πόλεώς μας, που πραγματοποιήθηκε τή 10ην Άπριλίου

2008, ολοκληρώθηκαν οί πρό του Πάσχα συναντήσεις της Συνάξεως Νέων της Ί. Μητροπόλεώς μας. Παρουσία του Σεβ. Μητροπολίτη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ, του Δημάρχου Ρεθύμνης κ. Γεωργ. Μαρινάκη και πολλών νέων ό κ. Άλεξ. Κατσιάρας, θεολόγος-φιλόλογος συγγραφέας, άνέπτυξε τό θέμα: «Όταν ό Θεός πεθαίνει» και άκολούθησε συζήτηση. Τήν όργάνωση και τόν συντονισμό της έκδηλώσεως είχεν ό Άρχιμ. Άνθ. Μαντζουράνης, Πρωτοσύγκελλος.

Ποιμαντικές έπισκέψεις

Μεγ. Τεσσαρακοστής

Στή διάρκεια της Μεγ. Τεσσαρακοστής 2008 ό Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ:

α) Έχοροστάτησε κατά τόν Όρθρο και προσέτη της θ. Λειτουργίας στούς ί. ναούς Άγ. Αναργύρων Περιβολίων (15/3), Άγ. Τεσσάρων Μαρτύρων Ρεθύμνου (16/3), Άγ. Γεωργίου Γερανίου (23/3) Κυρίας των Άγγέλων Ρεθύμνου (25/3), Άγ. Μαρίνης Λιβαδίων (30/3), Άγ. Τίτου Πρίνου (6/4) και Κομήσεως Θεοτόκου Κράνας (13/4).

β) Έχοροστάτησε κατά τή θ. Λειτουργία των Προηγιασμένων Δώρων στούς ί. ναούς Άγ. Γεωργίου Περάματος (12/3), Άγ. Παντελεήμονος Άδελε (19/3), Άγ. Γεωργίου Χρωμοναστηρίου (26/3) και Άγ. Κων/νου όμωνύμου χωρίου (2/4).

γ) Έχοροστάτησε κατά τούς Κατανυκτικούς Έσπερινούς στούς ί. ναούς Μητροπολ. Είσοδίων Θεοτόκου Ρεθύμνου (9/3), Άγ. Γεωργίου Καλλιθέας (16/3), Άγ. Αναργύρων Περιβολίων (23/3), Άγ. Τεσσάρων Μαρτύρων Ρεθ. (30/3), Κομήσεως

Θεοτόκου Μασταμπᾶ (6/4) καί Ἁγ. Κων/νου Ρεθύμνου (13/4) καί κατά τόν Ἑσπερινό τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου στόν ὁμώνυμο ἰ. ἔνορ. ναό Φραντζεσκιανῶν Μετοχιῶν (24/3).

δ) Ἐχοροστάτησε κατά τήν Ἀκολουθία τῶν Χαιρετισμῶν στούς ἰ. ναούς Τιμ. Προδρόμου Ἀργυρουπόλεως (14/3), Ἁγ. Νικολάου Πηγῆς (21/3), Ἁγ. Ἀνδρέου Ρουπῶν (28/3) καί Ἁγ. Γεωργίου Ζωνιανῶν (4/4) καί κατά τήν Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου στόν ἰ. Μητροπολ. ναόν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου (11/4).

ε) Ἐχοροστάτησε κατά τήν Ἀκολουθία τοῦ Μεγ. Ἀποδείπνου στό Καθολικό τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Γεωργίου Ἀρσανίου (10/3) καί κατά τήν Ἀκολουθία τοῦ Μεγ. Κανόνος στόν ἰ. ἔνορ. ναόν Ἁγ. Τριάδος Μπαλίου (9/4).

Ἡ Μεγ. Ἑβδομάδα καί τό Ἅγιο Πάσχα

Μέ μεγάλη συμμετοχὴν εὐσεβοῦς ἐκκλησιασματος ἔγιναν οἱ καθιερωμένες ἰ. Ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης καί τῆς Διακαινήσιμης Ἑβδομάδας 2008 στίς Ἱ. Μονές καί στίς Ἐνορίες τῆς Μητροπόλεώς μας. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ:

α) Ἐχοροστάτησε κατά τόν Ὅρθρο, προέστη τῆς θ. Λειτουργίας, ἐκήρυξε τόν θ. λόγον, εὐλόγησε τά βαῖα καί τά διένειμε στούς πιστούς κατά τήν Κυριακή τῶν Βαΐων (20/4) στόν ἰ. ἔνορ. ναό τῶν Ἁγ. Τεσσάρων Μαρτύρων Ρεθύμνου. Κατά τή θ. Λειτουργίαν ἀνεγνώσθη σχετικὴ Ἐγκύκλιός του καί περιήχθη δίσκος πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυση τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου.

β) Ἐχοροστάτησε κατά τήν ἰ. Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου στούς ἰ. ἔνορ. ναούς Μητροπολιτικό τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (20/4), Κυρίας τῶν Ἀγγέλων Ρεθ. (21/4)

καί Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Μασταμπᾶ (22/4).

γ) Προέστη τῆς θ. Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων Δώρων στό Καθολικό τῆς Ἱ. Μονῆς Σωτήρος Χριστοῦ Κοιμπε (21/4), στόν ἰ. ναόν Ἁγ. Ραφαήλ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Εἰρήνης Ρεθ. (22/4) καί στόν ἰ. ἔνορ. ναόν Ἁγ. Ἰωάννου Μυσσιριῶν (23/4).

δ) Προέστη τοῦ ἰ. Μυστηρίου τοῦ Εὐχέλαιου τῆς Μεγ. Τετάρτης (23/4) στόν ἰ.λ. Μητροπολιτικό ναό.

ε) Προέστη τῆς θ. Λειτουργίας τοῦ Μεγ. Βασιλείου τῆς Μεγ. Πέμπτης (24/4) στό Καθολικό τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Κων/νου καί Ἑλένης Ἀρκαδίου καί τοῦ Μεγ. Σαββάτου (26/4) στόν ἰ. ἔνορ. ναόν Ἁγ. Γεωργίου Καλλιθέας.

στ) Ἐχοροστάτησε κατά τήν ἰ. Ἀκολουθία τῶν Ἁγίων Παθῶν (24/4), κατὰ τίς Μεγάλες Ἑορτές καί τόν Μεγ. Ἑσπερινό τῆς Ἀποκαθηλώσεως καί κατά τόν Ὅρθρο τοῦ Μεγ. Σαββάτου (25/4) στόν ἰ. Μητροπολιτικό ναό. Κατά τόν Ἑσπερινό τόν θ. λόγον ἐκήρυξε ὁ Πρωτοπρ. Ἰωάνν. Σκαλίδης, Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπος, ἐνῶ κατὰ τήν ἰ. Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου παρέστησαν οἱ Βουλευτές Ρεθύμνης καὶ Ὁλγα Κεφαλογιάννη καί κ. Ἡλ. Λαμπίρης, ὁ Νομάρχης κ. Γεώργ. Παπαδάκης, ὁ Δήμαρχος κ. Γεώργ. Μαρινάκης καί ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν τοπικῶν Ἀρχῶν. Τό ἴδιο βράδυ ἔγινε συνάντηση τῶν Ἐπιταφίων τῆς πόλεως στήν πλατεῖα τῶν Ἁγ. Τεσσάρων Μαρτύρων καί ὁ Σεβασμιώτατος ἀνέπεμψεν εἰδικὴ Δέση.

ζ) Προέστη, παρουσία καί τῶν τοπικῶν Ἀρχόντων, τῆς Τελετῆς τῆς Ἀναστάσεως καί τῆς πασχαλινῆς θείας Λειτουργίας (27/4) στόν ἰ. Μητροπολ. ναό. Κατά τήν Τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως διανεμήθηκε τό Ἅγιο Φῶς, πού μεταφέρθηκεν ἀπὸ τόν πα-

νάγιο Τάφο των Ἱεροσολύμων, καί ἀναγνώστηκεν ἡ Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος τοῦ Σεβασμιωτάτου γιά τό Ἅγιο Πάσχα.

η) Προέστη τοῦ Μεγ. Ἐσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης (27/4) στόν ἱ. Μητροπολ. ναό. Στή διάρκειά του ἐλέχθη ἡ ἱ. εὐαγγελική περικοπή καί σέ ἄλλες γλώσσες (λατινικήν, ἀγγλικήν, ἀραβική, ρουμανικήν, ἀλβανική) καί σέ ὀμηρικόν ἱαμβικόν ἑξάμετρον, ἀνεγνώσθη ἀπό τόν Πρωτοσύγκελλον Ἄρχιμ. Ἄνθ. Μαντζουράνη ἡ Πατριαρχική Ἀπόδειξις γιά τό Ἅγιο Πάσχα καί ἐψάλλη ὁ Πολυχρονισμός τοῦ Παναγιωτ. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ. Στό τέλος ἔγινεν ἐν πομπῇ μετάβασις στό Μητροπολιτικό μέγαρον, ὅπου ἔγινεν ἡ ἀπόλυσις τοῦ Ἐσπερινοῦ καί ὁ Σεβασμιώτατος διένειμε τά εὐλογηθέντα πασχαλινά αὐγά στούς Κληρικούς τῆς πόλεως καί στούς παρευρεθέντες Χριστιανούς.

Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας προέστη τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης στήν πανηγυρίζουσαν Ἱ. Μονή τοῦ Ἁγ. Γεωργίου Ἀρσανίου. Παρέστησαν μεταξύ ἄλλων καί ὁ Νομάρχης κ. Γεώργ. Παπαδάκης καί ὁ Δήμαρχος Ἀρκαδίου κ. Ἐμμ. Μανωλακάκης.

θ) Προέστη τῆς θ. Λειτουργίας καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο στήν πανηγυρίζουσαν Ἱ. Μονήν Ἁγ. Γεωργίου Δισκουρίου (28/4). Παρέστη καί ὁ Δήμαρχος Κουλούκωνα κ. Δημ. Κόκκινος.

ι) Ἐπισκέφθηκε, συνοδευόμενος ἀπό τοὺς συνεργάτες του στό Γεν. Φιλόπτωχο Ταμεῖο, τό Νοσοκομεῖο καί τό Ἰδρυμα Κοινωνικῆς Πρόνοιας (Γηροκομεῖο) Ρεθύμνου, ἀπηύθυνεν εὐχές καί διένειμε πασχαλινά αὐγά καί γλυκίσματα στό διοικητικό καί ἰατρικό προσωπικό καί τοὺς ἐργαζομένους, νοσηλευμένους καί τροφίμους τῶν ἰδρυμάτων (29/4).

Σημειώνομεν, ὅτι τό Πρόγραμμα τῆς

Μεγ. Ἐβδομάδας μέ θεολογικήν ἀναφορά στήν κάθε ἡμέρα καί σχετικήν εἰκονογράφηση διανεμήθηκε σέ πολλά καλαισθητά ἐγχρωμα ἀντίτυπα ἀπό τίς Ἐνορίες τῆς πόλεως καί τῆς ὑπαίθρου. Τήν ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεώς του εἶχεν ὁ Πρωτοσύγκελλος.

Ἐκδήλωση γιά τόν Σταῦρο Καλλέργη

Ἡ Νομαρχιακή Αὐτοδιοίκηση Ρεθύμνου, ὁ Δήμος Γεροποτάμου, τό Ἐργατικό Κέντρο Ρεθύμνου καί τό Ἰδρυμα Κοινωνικῶν καί Ἱστορικῶν Ἐρευνῶν «Σταῦρος Καλλέργης» διοργάνωσαν τήν 4ῃ Μαΐου 2008 ἐκδήλωση τιμῆς καί μνήμης τοῦ πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ καί ὀργανωτῆ τῆς ἀ' Ἐργατικῆς Πρωτομαγιάς (Παναθηναϊκό Στάδιο, 1893) Σταῦρου Καλλέργη (1865-1926) στό σπίτι του στό Μπραχίμω, ἔξω ἀπό τό Πέραμα. Μετά τήν Ἐπιμνημόσυνη Δέηση, πού τέλεσεν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας Πρωτοπρ. Ἰωάνν. Ἀλεξανδράκης, Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπος, τήν κατάθεση στεφάνων καί τοὺς Χαιρετισμούς τῶν ὀργανωτῶν καί τῶν ἐπισήμων ὁ ἰατρός κ. Ἐμμαν. Καλλέργης μίλησε μέ θέμα: «Σταῦρος Καλλέργης, ὁ πρωτοπόρος Κρητικός ἀγωνιστής».

Ἡ ἑορτή τῆς Ἁγ. Εἰρήνης

Τήν 5ῃ Μαΐου 2008 τιμήθηκε πανηγυρικά ἡ ἱ. μνήμη τῆς Ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Εἰρήνης. Κατά τόν Ἐσπερινόν ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, πλαισιωθείς ἀπό τόν Ἡγούμενο τῆς Ἱ. Μονῆς Πρωφ. Ἡλιοῦ Ρουστίκων Ἀρχιμ. Ἰωάννη Κουφουδάκη, τόν Γεν. Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπο Πρωτοπρ. Νικόλ. Πολάκη κ.ἄ. Κληρικούς, ἐχοροστάτησε καί ἐκήρυξε τόν θ. λόγο στό Καθολικό τῆς Ἱ. γυναικείας Μονῆς τῆς Ἁγ. Εἰρήνης Ρεθ. καί τήν ἐπομένην ἐχοροστάτησε κατά τόν Ὅρθρο καί προέστη τῆς θ.

Λειτουργίας στον φερόνυμον ι. ναό της Σχολής Δοξίμων Ἀστυφυλάκων Ρεθύμνου. Κατά τον Ἐσπερινό, μεταξύ ἄλλων, παρέστη καί ὁ Νομάρχης κ. Γεώργ. Παπαδάκης, ἐνώ τή θ. Λειτουργία παρακολούθησαν καί ὁ Διοικητής κ. Ματθ. Πίτερης, Καθηγητές καί πολλοί φοιτητές τῆς Σχολῆς.

«Ἡ Κρήτη στό πλευρό τοῦ Στάθης»

Μέ τό σύνθημα «Ἡ Κρήτη στό πλευρό τοῦ Στάθης» ἡ Νομαρχία Ρεθύμνου, σέ συνεργασία μέ τήν Περιφέρεια Κρήτης, τίς ἄλλες Νομαρχίες καί διαφόρους φορεῖς τοῦ νησιοῦ, πραγματοποίησε τήν 6η Μαΐου 2008 τηλεμαραθῶνιο στό κανάλι Creta Channel μέ στόχο τή συγκέντρωση χρημάτων γιά τήν οικονομική ἐνίσχυση τοῦ τραυματισθέντος σοβαρά κατά τήν ἄσκηση τοῦ καθηκόντος του τήν 5.11.2007 στόν ὄρεινό Μυλοπόταμο Εἰδικοῦ Φρουροῦ κ. Στάθης Λαζαρίδη. Οἱ Ρεθεμνιώτες ἀνταποκρίθηκαν μέ γενναιοδωρία στήν παγκρήτεια αὐτή προσπάθεια καί ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, μέλος τῆς Ἑραρικῆς Ἐπιτροπῆς διαχειρίσεως τοῦ προϊόντος τοῦ Ἑράνου, φρόντισε γιά τή σχετική ἐνημέρωση τοῦ ἐκκλησιασματος τῆς προηγηθείσας Κυριακῆς, 4ης Μαΐου, καί ἀπηύθυνε ἀπό τηλεοράσεως ἐκκλήση γιά συμπαραστάση ὄλων τῶν Κρητῶν.

Προσκυνηματική ἐκδρομή στούς Ἅγ. Τόπους, Ὄρος Σινᾶ καί Αἴγυπτο

Προσκυνηματική ἐκδρομή μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πρωτοσύγκελλον Ἀρχιμ. Ἄνθ. Μαντζουράνη καί τόν ὑπεύθυνο τοῦ Γραφείου Προσκυνηματικῶν Ἐκδρομῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας Πρωτοπρ. Νικόλ. Νικηφόρο στούς Ἁγίους Τόπους, τήν Ἱ. Μονή τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης Σινᾶ καί τήν Αἴγυπτον ὁργάνωσαν ἀπό 29ης Ἀπριλίου ἕως

7ης Μαΐου 2008 ἡ Μητρόπόλῆ μας. Ὁ πεντηκονταμελής ὄμιλος τῶν Ρεθυμνίων ἐκδρομῶν ἐπισκέφθηκε τά πανάγια προσκυνήματα τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Βηθλεέμ, τοῦ ὄρους Θαβώρ, τοῦ Ἰορδάνη ποταμοῦ κ.ἄ. περιοχῶν τῆς Παλαιστίνης, τοῦ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, τοῦ Καΐρου καί τῆς Ἀλεξάνδρειας κ.ἄ. ἀξιοθέατα τῆς Αἴγυπτου. Στά Ἱεροσόλυμα ἔγιναν δεκτοί ἀπό τόν Μακαριώτ. Πατριάρχη Κ.Κ. ΘΕΟΦΙΛΟ καί στήν Ἀλεξάνδρειαν ἀπό τόν Μακαριώτ. Πατριάρχη Κ.Κ. ΘΕΟΔΩΡΟ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο

Ἀπό 9ης ἕως 12ης Μαΐου 2008 ὁ Μακαριώτ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β', συνοδευόμενος ἀπό τούς Σεβ. Συνοδικούς Μητροπολίτες Ν. Κρήνης κ.κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΝ, Ἰωαννίνων κ.κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟ, Ζακύνθου κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ καί Τρίκκης κ.κ. ΑΛΕΞΙΟ, πραγματοποίησεν ἐπίσημη εἰρηνική ἐπίσκεψη στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί τόν Παναγιώτ. Προκαθήμενό του Κ.Κ. ΒΑΘΡΟΛΟΜΑΙΟ. Κατά τή διάρκειά της ὁ Μακαριώτατος προέστη Δοξολογίας στόν πάνσεπτο Πατριαρχικό ναό τοῦ Ἁγ. Γεωργίου Φαναρίου καί στή συνέχεια ἔγινε δεκτός στήν αἴθουσα τοῦ Θρόνου ἀπό τόν Πατριάρχη (9/5). Τήν ἐπομένη (10/5) διεξήχθησαν διμερεῖς συνομιλίες, συμπροεδρευθεῖσες ἀπό τόν Παναγιώτατο καί τόν Μακαριώτατο, κατά τίς ὁποῖες συζητήθηκαν θέματα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος. Τήν Κυριακή τῶν Μυροφόρων (11/5) τελέσθηκε στήν Ἱ. Μονή Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλή ἡ καθιερωμένη Πατριαρχική καί Συνοδική θ. Λειτουργία, κατά τήν ὁποία συλλειτούργησαν ὁ Πατριάρχης καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καί Μητροπολίτες τῶν δύο Ἐκ-

κλησιῶν. Παρέστησαν Κληρικοί ἀπό τό ἐξωτερικό, οἱ Πρέσβεις κ. Φώτ. Ξύδας καί κ. Ἀλέξ. Ἀλεξανδροῦ, Ἀρχοντες Ὁφικιαλοὶ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας, παράγοντες τῆς Ὁμογένειας καί πολλοὶ προσκυνητές. Στό τέλος ἔγινεν ἀνταλλαγὴ προσφωνήσεων καί δώρων καί παρετέθη δεξίωση στόν αὐλόγυρο τῆς Ἱ. Μονῆς.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Ἁγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου στήν Ὁρθόδοξον Ἀκαδημία Κρήτης

Τὴν Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων, 11η Μαΐου 2008, ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης στό Κολυμβάρι Κισσάμου ἐτίμησε τὴν ἰ. μνήμη τῶν αὐταδέλφων Ἁγ. Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, Φωτιστῶν τῶν Σλάβων ἀπὸ τῆ Θεσσαλονίκη (9ος αἰ.), στοὺς ὁποίους εἶναι ἀφιερωμένο τό παρεκκλήσι τοῦ Ἰδρύματος. Κατὰ τὸν Ἑσπερινό, παρουσία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Κυθωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ.κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, τοῦ Γεν. Διευθυντῆ κ. Ἀλέξ. Παπαδεροῦ κ.ἄ. ἐπισήμων, ἐχοροστάτησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, ἐκπρόσωπος τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης στό Διοικ. Συμβούλιο τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἔψαλαν μέλη τῆς Χορωδίας τοῦ Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Χανίων «Γεώργιος ὁ Κρής». Ἀμέσως μετὰ στή μεγάλη αἴθουσα τοῦ Ἰδρύματος ἔγινεν ἡ Τελετὴ ἀναγορεύσεως τοῦ κ. Γεωργ. Μπαμπινιώτη, Ἐπιτ. Καθηγητῆ καί τ. Πρύτανη τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν σέ 31ον Ἑταῖρο τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ κ. Μπαμπινιώτης ἀνέπτυξε τό θέμα «Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς ὄργανο διάδοσης τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας».

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στή Λάρισα

Μέ τὴν ὑψηλὴν παρουσία καὶ συμμετοχὴ τοῦ ἐλάμπρυνε τίς πρὸς τιμὴν τοῦ πολιοῦχου Λάρισας Ἁγ. Ἀχιλλίου τοῦ Μυροβλή-

του ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις τῆς 14ης καὶ 15ης Μαΐου 2008 ὁ Παναγιώτ. Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κ.Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ, πού ἐπισκέφθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν Θεσσαλικὴ πρωτεύουσα. Συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Δέρκων κ.κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ, Μιλήτου κ.κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟ καὶ Κυθωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ.κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟ, τὸν Ἵπογραμματεῦντα τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖο καὶ τὸν Μ. Ἀρχιδιάκονο κ. Μάξιμον ὁ Πατριάρχης ἔφθασε στό ἀεροδρόμιο τῆς πόλεως, ὅπου τὸν ὑποδέχθηκαν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως Ἵπουργός Ἐθν. Ἀμυνας κ. Εὐάγγ. Μεῖμαράκης, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Σεβ. Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ.κ. ΑΛΕΞΙΟΣ, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κ.κ. ΙΓΝΑΤΙΟΣ κ.ἄ. Ἀρχιερεῖς, οἱ τοπικὲς Ἀρχές κ.ἄ.

Λίγον ἀργότερα στόν πρό τοῦ πανηγυρίζοντος μεγαλοπρεποῦς ἰ. Μητροπολ. ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλίου, παρουσία τοῦ Μακαριωτ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ, πολλῶν Ἱεραρχῶν, τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ μεγάλου πλήθους κόσμου, ἔγινεν ἡ ἐπίσημη ὑποδοχὴ τοῦ Πατριάρχου, τὸν ὁποῖο καλωσόρισεν ὁ Δήμαρχος τῆς πόλεως κ. Κωνστ. Τζανακούλης. Ἀκολούθησεν ἡ ἀντεπεφώνηση τοῦ Παναγιωτάτου καὶ ἡ εἴσοδος του στόν ἰ. ναόν ὑπὸ τίς ἐπευφημίες τῶν πιστῶν, ὅπου τελέσθησαν Δοξολογία γιὰ τὴν ἀφίξή του καὶ ὁ Ἑσπερινὸς τῆς ἑορτῆς χοροστατοῦντος τοῦ Πατριάρχου. Στὴ συνέχειαν ὁ Παναγιώτατος, οἱ Ἱεράρχες καὶ οἱ Ἀρχές ἐπισκέφθηκαν τό Μητροπολιτικὸ μέγαρο καὶ παρεκάθησαν σέ δεῖπνο, πού παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ ὑψηλοῦ ἐπισκέπτη ὁ Νομάρχης Λαρίσης κ. Λουκ. Κατσαρός.

Τὴν ἐπομένην, κυριώνυμη ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Ὅρθρο καὶ προέστη τῆς θ. Λειτουργίας στὸν ἱ. Μητροπολ. ναό. Συλλειτουργήσαν 35 Ἀρχιερεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ Σεβ. Κρητῆς Μητροπολίτες Ἱεραπύτνης κ.κ. ΕΥΓΕΝΙΟΣ, Ρεθύμνης κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ καὶ Κυδωνίας κ.κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ. Στὸ τέλος ὁμίλησεν ὁ Παναγιώτατος καὶ ἀντεπεφώνησεν ὁ Σεβ. ἅγιος Λαρίσης καὶ ἔγινεν ἀνταλλαγή ἀναμνηστικῶν δώρων. Ἀκολούθησε, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πατριάρχη, ἡ λιτάνευση τῆς ἱ. Εἰκόνας καὶ τῶν τιμ. Λειψάνων τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλεῖου μέχρι τὴν κεντρικὴ πλατεῖα τῆς πόλεως, ὅπου τελέσθηκεν Ἀρτοκλασία. Στὴ συνέχειαν ὁ Παναγιώτατος παρεκάθησε στό πρὸς τιμὴν του ἐπίσημο γεῦμα, πού παρέθεσε στὴν 110 Πτέρυγα Μάχης ὁ Δήμαρχος Λαρισαίων, καὶ ἀναχώρησε μὲ ἀεροσκάφος τῆς Πολεμικῆς Ἀεροπορίας γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴ Λάρισα τὸν Σεβ. Μητροπολίτη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟ συνόδευσεν ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἀρχιμ. Ἄνθ. Μαντζουράνης.

Θεῖα Λειτουργία γιὰ τίς Ἐξετάσεις

Ἐνόψει τῶν προαγωγικῶν καὶ πανελληνίων ἐξετάσεων τελέσθηκε τῆ 15ῃ Μαΐου 2008 στὸν ἱ. Μητροπολ. ναό τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου βραδινὴ θ. Λειτουργία, στὴν ὁποία παραβρέθηκαν πολλοὶ μαθητῆς, σπουδαστῆς καὶ φοιτητῆς, ἐκπαιδευτικοὶ καὶ γονεῖς διαγωνιζομένων. Τό ἱ. Μυστήριον ἐτέλεσεν ὁ ὑπεύθυνος τῆς Συνάξεως Νέων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως μας Πρωτοπρ. Σωκρ. Ξενικάκης, ὁ ὁποῖος καὶ ἀνέπεμψεν εἰδικὴ Δέση γιὰ τὴν περίστασι, ὁμίλησε πρὸς τοὺς ἐκκλησιασθέντες νέους, τοὺς μετέφερε τίς πατρικῆς εὐχῆς τοῦ Σεβ. Ποιμε-

νάρχη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ καὶ τοὺς διένειμεν ὡς εὐλογία ἀναμνηστικὰ δῶρα.

Συνάξεις Ἐφημερίων

Δύο ἀκόμη Συνάξεις Ἐφημερίων πραγματοποιήθηκαν τῆ 19ῃ Ἀπριλίου καὶ 17ῃ Μαΐου 2008 στὸν ἱ. ναό τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος Ἐπισκοπεῖου Ρεθύμνου. Στὴ διάρκειά τους οἱ Κληρικοί μας συναντήθηκαν μὲ τὸν Ἐπίσκοπό τους καὶ συζήτησαν μαζί του ἐπίκαιρα θέματα, πού ἀφοροῦν τῇ διακονίᾳ τους καὶ τῇ ζωῇ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Ἁγ. Κων/νου καὶ Ἑλένης

Μέ τὴ συμμετοχὴ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος ἐτιμήθη τὴν 21ῃ Μαΐου 2008 ἡ ἱ. μνήμη τῶν θεοστέπτων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἰδιαίτερα στοὺς φέροντες τὸ ὄνομά τους ἱ. ναοὺς. Ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, περισοιχηθεὶς ἀπὸ τὸν Γεν. Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπο Πρωτοπρ. Νικόλ. Πολάκη, τὸν Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπο Πρωτοπρ. Ἰωάν. Σκαλίδη κ.ἄ. Κληρικούς τῆς πόλεως ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Ἐσπερινό τῆς ἑορτῆς καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγο στὸν ἱ. ἐνορ. ναό τοῦ Ἁγ. Κων/νου Ρεθύμνου. Τὴν ἐπομένη, πλαισιωθεὶς ἀπὸ τοὺς Ἡγουμένους τῶν Ἱ. Μονῶν Ἀρκαδίου Ἀρχιμ. Μύρ. Καλαϊτζῆ, Ρουστίκων Ἀρχιμ. Παρθ. Καλυβιανᾶκη κ.ἄ. Κληρικούς ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Ὅρθρο, προέστη τῆς θ. Λειτουργίας καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγο στό Καθολικό τῆς πανηγυρισίας Ἱ. Μονῆς Ἀρκαδίου. Μεταξὺ ἄλλων παρέστη καὶ ὁ Δήμαρχος Ἀρκαδίου κ. Ἐμμαν. Μανωλακάκης.

Τιμὴ σέ Κληρικό μας

Στὸ πλαίσιο τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων γιὰ τὴν 67ῃν ἐπέτειον ἀπὸ τῆ Μάχη τῆς

Κρήτης ὁ Δήμος Ἀρκαδίου ἐτίμησε τὸν Προηγούμενο τῆς Ἰ. Μονῆς Ἀγ Γεωργίου Ἀρσανίου Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελο Πηγουνάκη. Ἡ σχετική ἐκδήλωση πραγματοποιήθηκε τὴν 22α Μαΐου 2008 σέ αἶθουσα τῆς Ἰ. Μονῆς καί στή διάρκεια της, μετά τούς Χαιρετισμούς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ, τῆς Βουλευτοῦ Ρεθύμνης κ. Ὀλγας Κεφαλογιάννη, τοῦ Νομάρχου κ. Γεωργ. Παπαδάκη καί τοῦ Δημάρχου κ. Ἐμμ. Μανωλακάκη, ὁ κ. Εὐάγγ. Στεφανάκης, μαθηματικός, ἀναφέρθηκε στό γεγονός τῆς ἱστορικής Μάχης καί στό πρόσωπο καί τὴν προσφορά τοῦ τιμηθέντος, προβλήθηκε βίντεο-ἀφιέρωμα στόν π. Ἀγαθάγγελο καί ὁ κ. Δήμαρχος τοῦ ἐπέδωσε ἀναμνηστική τιμητική πλακέτα. Ἡ ἐκδήλωση, στήν ὁποία παραβρέθηκαν ἡ Ἀδελφότητα τῆς Μονῆς, πολλοί Κληρικοί καί πυκνόν ἀκροατήριον, ἔκλεισε μέ εὐχαριστίες τοῦ τιμηθέντος καί παρουσίαση ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καί ριζιτικῶν τραγουδιῶν ἀπό τὴ Χορωδία τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Ἀδελφ.-Ἀγίας Παρασκευῆς.

Ἡ 67ῆ ἐπέτειος τῆς Μάχης τῆς Κρήτης

Σειρά ἐκδηλώσεων πραγματοποιήθηκε καί ἐφέτος γιά νά τιμηθεῖ ἡ ἐπέτειος τῆς ἔνδοξης Μάχης τῆς Κρήτης τοῦ 1941. Τὴν 11η Μαΐου 2008 στήν Ἰ. Μονή Χαλέπας ὁ Δήμος Κουλούκωνα καί ὁ Σύλλογος Μυλοποταμιτῶν Ἡρακλείου ὀργάνωσαν τὴν καθιερωμένη ἑορτή Μνήμης μέ θ. Λειτουργία καί Ἐπιμνημόσυνη Δέηση. Τὴ 14η τ.μ. ἔγινε ἡ Στέψη τοῦ Ἡρώου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτη τῆς πόλεως μας ἀπό μαθητές, φοιτητές κ.ἄ. καί Ὀμιλίες κ.ἄ. ἐκδηλώσεις γιά τό νόημα καί τὴ σημασία τῆς ἱστορικής Μάχης στά σχολεῖα κ.λπ. ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα τοῦ Νομοῦ. Τὴν 20ῆ τ.μ. ἐγκαινιάστηκε ἡ ὑπὸ τόν τίτλο «*Εἰκόνες*

1941-1944» Ἐκθεση Φωτογραφίας στό Κέντρο Κρητικῆς Λαϊκῆς Τέχνης Ρεθύμνου καί τὴν 21η στό Νομαρχιακό Μέγαρον ἀπονεμήθηκαν τιμητικά μετάλλια σέ ἀγωνιστές τῆς Ἐθν. Ἀντιστάσεως 1940-44, ἐνῶ τὴν 22α στό Τμήμα Δοκίμων Ἀστυφυλάκων οἱ κ.κ. Ἐμμ. Χαλκιαδάκης, φιλόλογος, Κωνστ. Βορνωτάκης, ὑποστράτηγος ΕΛ.ΑΣ., καί Ἡλ. Φιλιππόπουλος, κοινωνιολόγος, ἀνέπτυξαν σχετικά θέματα καί στήν Ἰ. Μονήν Ἀρσανίου ὁ Δήμος Ἀρκαδίου τίμησε τόν Προηγούμενο τῆς Μονῆς Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγ. Πηγουνάκη.

Τὴν 23η Μαΐου, παρουσία τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, τῶν Πρέσβειων τῆς Αὐστραλίας, Μεγ. Βρετανίας καί Ν. Ζηλανδίας, Ἑλλήνων καί Συμμάχων βετεράνων πολεμιστῶν κ.ἄ., ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ προέστη Ἐπιμνημόσυνης Δέησης στό Μνημεῖο Μάχης τῆς Κρήτης στήν πλατ. Δικαστηρίων Ρεθύμνου, στό Μνημεῖο τῶν 110 Μαρτύρων Μυσοειριῶν καί στό Μνημεῖον Ἑλλήνων καί Αὐστραλῶν πολεμιστῶν Σταυρωμένου, ἐνῶ τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐψάλη Ἐπιμνημόσυνη Δέηση στό Ἡρῶο τοῦ συνταγματάρχη Στυλ. Μανιουδάκη στούς Ἀρμένους. Τὴν 24η τ.μ., παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως, Ὑπουργοῦ Μεταφορῶν καί Ἐπικοινωνιῶν κ. Κωνστ. Χατζηδάκη, τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν κ.ἄ., ὁ Σεβ. κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ προέστη Ἐπιμνημόσυνης Δέησης τό Ἡρῶο πεσόντων Μυλοποταμιτῶν Λατζίμᾶ, ἔγινε προσκλητήριο νεκρῶν, κατάθεση στεφάνων καί ὀμιλίες ἀπό τόν Δήμαρχον Ἀρκαδίου κ. Ἐμμ. Μανωλακάκη καί τόν Πρόεδρο τῆς Πολιτιστικῆς Κινήσεως Μυλοποταμιτῶν κ. Σπυρ. Τρούλη καί τό ἀπόγευμα ἐψάλη Ἐπιμνημόσυνη Δέηση στό Ἡρῶο Μνήμης καί Εἰρήνης Ἑλλήνων καί Συμμάχων στήν Ἰ. Μονή Πρέβηλη καί

πραγματοποιήθηκεν ἐκδήλωση στό Πνευματικό Κέντρο Λευκογειών, ὅπου τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας εἶπεν ὁ Δήμαρχος Φοίνικα κ. Ἐμμ. Μαστορογιαννάκης καί ὁ Πολιτιστικός Σύλλογος «Ὁ Σαλβαράς» Ἁγίου Ἰωάννου παρουσίασεν ἐπίκαιρα ποιήματα.

Τέλος, τήν 25η τ.μ. στόν ἱ. Μητροπολ. ναό τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ρεθύμνου, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ καί παρουσία τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Χατζηδάκη καί τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, ἐψάλη ἡ ἐπίσημη Δοξολογία γιά τή θρυλική Μάχη καί οἱ ἐκδηλώσεις ὀλοκληρώθηκαν στό Τμήμα Δοκίμων Ἀστυφυλάκων τῆς πόλεώς μας, ὅπου κατέληξαν οἱ συμμετασχόντες στόν «Δρόμο θυσίας πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων στή Μάχη τῆς Κρήτης» ἀθλητές καί βραβεύτηκαν μέ ἔπαθλα οἱ πρωτεύσαντες ἀπ' αὐτούς, ὁ Σεβασμιώτατος προέστη τῆς Ἐπιμνημόσυνης Δείξεως στό Μουσολεῖο τῆς Σχολῆς, ἔγινε κατάθεση στεφάνων ἀπό τόν κ. Ὑπουργό καί τίς Ἀρχές καί παρετέθη γεῦμα στό ἀλσύλιο τοῦ Τμήματος.

Ἡ τμ. κάρα τοῦ Ὁσ. Δαβίδ στό Ρέθυμνο

Τήν 26η Μαΐου 2008 μεταφέρθηκεν ἡ τμ. κάρα τοῦ Ὁσ. Δαβίδ τοῦ Γέροντος ἀπό τήν ὁμώνυμη Ἱ. Μονή τῆς Εὐβοίας στό Ρέθυμνον. Ἡ ἐπίσημη ὑποδοχή ἔγινε στή γυναικίαν Ἱ. Μονή Σωτήρος Χριστοῦ, ὅπου ἐψάλη Ἐσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ

Σεβ. Ποιμενάρχου μας κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ, καί ἡ ἱ. Παράκληση πρὸς τόν Ὁσιο καί τήν ἐπομένη τελέσθηκεν ἡ θ. Λειτουργία.

Μεσοβυζαντινοὶ ναοὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς μας

«Ἀξιόλογα παραδείγματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς παράδοσης, πού διαμορφώθηκε στό νησί κατά τή Μεσοβυζαντινὴ περίοδο», χαρακτηρίστηκαν μέ Διαπιστωτικὴ Πράξη τοῦ Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ κ. Μιχ. Λιάπη οἱ παρακάτω ἱ. ναοὶ τῆς Μητροπόλεώς μας: α) Ἁγ. Εὐτυχίου Χρωμοναστηρίου (11ου αἰ.), β) Παναγίας Κεραῶς Χρωμοναστηρίου (11ου αἰ.), Ἁγ. Δημητρίου τοῦ ὁμωνύμου οἰκισμοῦ τοῦ Δήμου Ἀρκαδίου (11ου αἰ.), δ) Κοιμήσεως Θεοτόκου (11ου αἰ.) καί Ἁγ. Παρασκευῆς (17ου αἰ.) Κυριάννας, ε) Σωτήρος Χριστοῦ καί Ἁγ. Ἰωάννη Ἀρχαίας Ἐλεύθερας (13ου αἰ.) καί στ) Ἁγ. Γεωργίου Καλαμᾶ (12ου αἰ.).

Ἐγκαίνα ἱ. ναοῦ

Ὁ Σεβ. κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἐτέλεσε τὰ ἱ. Ἐγκαίνα τοῦ νεοδημητοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Μάρτυρος Χριστοφόρου τῆς Ἐνορίας Χαμαλευρίου Δήμου Ἀρκαδίου (10.5.2008).

Χειροθεσία

Ὁ Σεβ. κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΣ ἐχειροθέτησε σέ Πρωτοπρεσβύτερο τόν Οἰκονόμο Βασίλειο Μανιά (ἱ. ἐνορ. ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου Κράνας, 13.4.2008).

